

סדר הפרקים

4.....	הקדמה
5.....	אבי עליו השלום
15.....	אימי חנה שוורץ
19.....	להיוולד לתוך עולם במלחמה
21.....	זיכרונות ילדות
23.....	הפצצת בנות הברית בבוקרשט
26.....	משחקי ילדות ומזון בסיסי
29.....	אהבת ילדות
32.....	אהבות ראשונות
35.....	אהבות נעורים
39.....	קליטתי בארץ
41.....	אני חוגג בר מצווה
43.....	זיכרונות מהתנועה המאוחדת

46.....	אני והצבא
61.....	המשפחה
66.....	חיי בקבוצת שילר
73.....	לפעמים חלומות מתגשמים
76.....	חפץ אישי-האופנוע
79.....	משוגות נעורים- הכדורגל
83.....	מסעות משמעותיים
87.....	אם הייתי צריך להתחיל מהתחלה
89.....	אני כאבא
92.....	אני כסבא
96.....	שחקן
99.....	מפת רומניה
100.....	מפת בוקרשט
101.....	מפת אירופה
102.....	עץ המשפחה

הקדמה

נולדתי ב-1939 בעיר בוקרשט שברומניה. מזלי הרע הוא, שנולדתי לתוך עולם אלים ומסוכסך - עולם של תחילת מלחמת העולם השנייה. אומנם זו המאה העשרים, אך חווייתי בה את הנורא מכול - את השואה. הורי הצליחו לברוח מהנאצים (יותר נכון אימי ואני), אך לא היה ניתן לברוח מהאימה שהם הטילו על הסביבה, לא מהעוני הנורא והדאגה התמידית לאבא שנכלא במחנה העבודה – טרנסניסטריה שבמוֹלְדָבָה.

הייתי ילד רך בימים בתחילת מלחמת העולם השנייה, ומפאת גילי הצעיר לא חווייתי רגשות עמוקים של המצב ולעומת זאת חווייתי את חום גופה ואהבתה של אימי.

רוב שנות המלחמה חיינו בקרב משפחה נוצרית בכפר חקלאי בשם בטיטו. אני כילד עברתי גם חוויות דתיות נוצריות, כשהמשפחה המאמצת לקחה אותי לכנסייה.

לאחר המלחמה, חזרנו לבוקרשט, ועם כניסת הרוסים לבוקרשט ב-23.8.1944. התחלנו את בריחתנו מרומניה. מסענו זה עבר את כל אירופה, דרך הונגריה, אוסטריה, גרמניה, איטליה וצרפת. אלפי קילומטרים עברנו עד שהגענו לתחנתנו הסופית - ישראל.

גם כאן לא שפר גורלנו והספקתי לעבור מספר מלחמות, ממלחמת קדש, דרך מלחמת ששת הימים ויום כיפור. חלקן כחייל סדיר וחלקן כחייל מילואים.

עברתי תשע דירות בחיי, מהמעברה בבאר יעקב, דרך יפו, רמת-גן, עמק חפר, לוד, קיבוץ נחשון והיום אני חוגג 40 שנה בקבוצת שילר.

נולדו לי ארבעה ילדים, מהם יש לי (עד עתה) עשרה נכדים. הבריאות לא מי יודע מה, אך אני ואשתי נילי חווים חיים נהדרים, ואני כולי תקווה שזה ימשיך כך.

אני מעלה כאן את זיכרונותיי למען הדורות הבאים, הן כמזכרת מאתנו ההורים והסבים והן כזיכרון מימים וזמנים אחרים שלא תמיד היו קלים.

אבי אברהם שוורץ - 1911-1987

אבי נולד בעיר יאש שברומניה ב-1911 להוריו מטילדה ואנשל שוורץ. אבי היה אחד מתשעת ילדיהם, אפרים – פרוים הבכור, רשלה-רחל, אברהם, בקה, אריה- ליאון, רובין-ראובן, ייטי, פאני וקלרה (שנפטרה בצעירותה). על מנת לעזור בפרנסת המשפחה, אבי לא הלך ללמוד ועבד מגיל שבע יחד עם אביו במאפיה של כעכים (ביגלך).

אבי שהיה ילד ורצה לשחק עם חבריו, ניצל את אחת המריבות עם אביו, בגיל 10, קפץ דרך חלון המאפיה וברח ונעלם מחיי משפחתו למשך חמש שנים. לאחר מעשה, אנו יודעים כי הוא ברח לכפר נוצרי בשם "בטיטו", ושם אומץ על ידי משפחה נוצרית. בגיל 15 החליט לחזור הביתה. על מנת לא לגרום למהומה, הוא יצר קשר עם אחותו ייטי ובקש ממנה להוציא את אמו מהבית. כאשר אמו ראתה אותו היא התעלפה, מאחר וחשבה שהוא נפטר ומקום קבורתו לא ידוע.

בשנת-1925, המשפחה עברה לבוקרשט ושם המשיך לעבוד יחד עם אחיו אפרים ועם אביו במאפייה חדשה ברחוב "דרך ג'ורג'יו" ליד נהר הדומבוביצה החוצה את העיר. בשנת 1930, נפרד סבי מסבתי מטילדה ועבר להתגורר עם אשתו השנייה –מינה. בשנת 1938 הוא נפטר ונקבר בבית הקברות היהודי בבוקרשט, בקרבת המאפיה. סבתי מטילדה התמידה בטיפול במשפחה. אבי המשיך לעבוד במאפיית אביו גם כשאחיו אפרים, עזב ופתח מאפייה אחרת בעיר. אבי שלא היה איש משפחה, לא ביקר יותר בבית אמו, אך עזר בפרנסתה, והיה שולח כספים כול חודש עם אחותו ייטי.

בשנת 1938 התחתנו אבי ואימי חנה לבית אלטר, אף היא מהעיר יאש, וב – 16 בינואר שנת 1939 נולדתי אני בשם פאול (על שם אחות אימי שנפטרה), ובשם העברי שמואל (סמי).

עם אמא ואבא בגיל 3

בחודש ספטמבר 1939, פלשה גרמניה לפולין ולמעשה פתחה את מלחמת העולם השנייה. ב-1940 עלה לשלטון ברומניה, האנטישמי יון אנטונסקו,

הדיח את המלך קרול ומינה תחתיו את בנו מיחאי. רומניה הצטרפה למדינות הציר (גרמניה, יפן ואיטליה) והפכה לחלק מהן. מייד עם הצטרפותה למדינות הציר התחילו הרדיפות כנגד היהודים וחוקקו חוקי גזע מיוחדים שכללו, חיסול פיסי של היהודים בכפרים, מעצר היהודים בערים הגדולות וגירוש היהודים מבסרביה לטרנסניסטריה שבמולדבה.

על מנת לא להיעצר, העביר אבי את מגורנו ממקום בו שכנו הרבה יהודים (רחוב מיון), לרחוב נוצרי טהור - דודשט. ב-1941 אבי נעצר בפעם הראשונה, אך הצליח להשתחרר לאחר מספר ימים, הוא נצל את קשריו הטובים עם משפחתו המאמצת בכפר בטיטו, והעביר אותי ואת אימי לשם, בכפר שהינו עד כיבוש רומניה על ידי הרוסים. אבי נעצר שוב ב-1942 והועבר למחנה עבודה בטרנסניסטריה שבמולדבה ושהה שם עצור במשך שנתיים. הוא הצליח לברוח משם, כאשר הרכבת בה הובלו לעבודת פרך, הופצה וירדה מן הפסים, וברוב תושייה הסתתר בבוקרשט עד כניסת הרוסים לרומניה ובריחת הנאצים משם.

דמות אבי עליו השלום

אבי, נחרט בזיכרוני כאיש יפה תואר, בעל קומה נמוכה, פניו מוארכים, בעל שיער מלא עם פסוקת בשערו בצד ימין של ראשו. עיניו חומות, חודרות אך נעימות, עם גבות עבות אך לא מחוברות, אוזניו בולטות אך מתאימות לפניו היפות. בעל שפם דק מעל שפתיים לא בולטות. לא שמן אך מלא.

תמיד לבוש בהידור, בדרך כלל בחליפה כהה, עם חולצה בהירה ומטפחת תואמת בכיס המעיל. בדרך כלל היה חובש גם כובע לבד בצבע תואם לחליפה ונעלים שחורות מבריקות.

אולם יש לי גם זיכרון מדמותו בעבודה שהיא שונה לחלוטין. אבי היה אופה של כעֵכִים. בדרך כלל עבד בלילה לבדו, גם בהכנת הבצק, גם ביצירת הכעך וגם ליד התנור, באפיית הכעֵכִים. בעת ההיא לא היו מזגנים ואף לא מאווררים, הוא עבד במכנסיים קצרים, גופיה, מטפחת לראשו ועל בגדים אלו לבש סינור לבן ארוך. תמיד היה מזיע, אך אני גם זוכר אותו תמיד מחייך.

ידיו שעסקו שנים רבות באפיה, היו גסות ומחורצות, ולעת זקנתו גם מקומטות, שריריו ברגלים היו מפותחים מאד וגם מלאים בוורידים בולטים, וזאת משנים רבות של עמידה בעבודתו.

הליכתו הייתה בוטחת, אך צעידתו הייתה כפופה וגם זאת בעקבות עבודתו. אבי עבד כמעט עד יומו האחרון בגיל 76, אך שבץ מוחי פתאומי, הביא למותו.

אבי היה אדם קשה ולא הפגין את רגשותיו. הוא אהב את אימא ואותנו הילדים בדרכו, אך לא ביטא זאת ואף היה אלים כלפי אימא וכלפי. אין לי זיכרונות נעימים ממנו, אך היום אני מבין אותו וסולח לו. הוא ברח מביתו בגיל צעיר, חי כמעט כול חייו חיי הישרדות והתיחסותו והליכותיו היו בהתאם. אני מעריך את יכולת ההישרדות שלו, את יכולת ההתפרנסות שלו, אך רגשות חמים אין לי אליו.

יהיה זכרו ברוך.

אימי חנה שורץ 1915-1956

אימי נולדה בעיר יאש שברומניה ב-1 באפריל 1915, להוריה גרשון ורחל (לבית אלטר). חנה הייתה הבת הבכורה, ולה עוד שלוש אחיות, רוזה, ינטה ופאולה שנפטרה (נשרפה במקום עבודתה במתפרה), ועל שמה ניתן לי השם הנוסף- פאול.

אימי למדה ועבדה כתופרת מימי נעורתה, ועזרה לאימה לפרנס את משפחתה (סבא גרשון נפטר בגיל 35 ולא זכיתי להכיר אותו). את תולדות ילדותה של אימי לא הצלחתי לגלות, מאחר ואיבדתי את הקשר עם דודתי רוזה וינטה מאז מותה של אימי.

אימי חנה, נשאה בעול המשפחה והבית, גידלה אותי ולאחר מכן גם את אחותי קלרה. אבי כמעט ולא השתתף בנטל או בגידול ילדיו. אימי הייתה נמוכת קומה, אך כולה אומרת הוד והדר. תמיד לבושה היטב, מטופחת והקושי של חייה לא ניכר בפניה או בהתנהגותה. היא ידעה לבשל היטב (כנראה למדה מאמה), ועשתה מטעמים גם ממצרכים פשוטים, כמו לחם ושומן אווזים (גריבן).

אבי כמעט ולא שהה בבית, והאחריות לחינוך שלי נפל על כתפי אימי בנוסף לניהול הבית. אם אני מחשיב את עצמי היום כבן אנוש, זה אודות לחינוך ולליווי האנושי החם שקבלתי מאימי.

חייה היו קשים לא רק בגלל העוני, אלא בעיקר בגלל התנהגות אבי, שאהב לבלות מחוץ לבית עם חבריו, ולא פעם נשלחתי לחפשו בבתי קפה או בתי מרזח. הוא היה מגיע הביתה בערבים, על מנת להחליף בגדים ולרוץ למאפיה בה עבד בעיקר בלילות. אימא, כמו אבי לא קבלה השכלה מימיה, אך היה לה כשרון מולד בנושא החינוך וכך לוותה אותי ואת אחותי בתחילת דרכנו.

את מה שאני יודע על חיי אבי ואימי לפני שנולדתי ובילדותי סיפרו לי בזמן האחרון דודותי ייטי ופאני שהיום הן זקנות. אותי הסיפורים מעניינים ומוסיפים ידע על משפחתי.

אמא, אבא, אני, סבתא רחל ורוזה

נדדנו במשך הרבה שנים עד שהגענו לארץ. הרבה טלטולים, הרבה מסעות דרך מחנות מעבר, ומעולם לא שמעתי מאימי טרוניה, או תלונה. אחותי קלרה, נולדה ב-2 בספטמבר 1948 בגרמניה (ברגן בלזן), וגם בה טפלה אימי ללא עזרת אבי. לארץ הגענו במרץ 1949, את אבי הורידו מהאוניה לביקורת גבולות, ואימי עם ילדה חולה בת עשרה חודשים בדלקת ריאות ואני בן עשר נותרנו לבד. אימי טפלה בכל הניירת ורק לאחר שאבי שוחרר, נסעה עם אחותי לבית החולים. ושוב עברנו דרך חתחתים, דרך עתלית, מעברת באר יעקוב ובית הרוס שמשופץ ביפו גבעת עליה. ושוב אותה התנהגות מכובדת, ללא תלונות ותוך התייצבות כנגד כל התלאות, עבדה, טיפלה ובנתה לנו הילדים בית חם ואוהב, וגם עזרה בפרנסת המשפחה בעבודתה כתופרת בבית. אבי מצא את חבריו ועבודתו ביפו וזה סיפק אותו.

בחודש אפריל, בשנת 1956, התגלתה אצלה גידול שפיר בגרון. היא נותחה בבית החולים דונולו ביפו, ליד הבית. יצאה מהניתוח לחדר ההתאוששות לאחר שהניתוח הצליח. לאחר יום, הופיע קריש דם והיא נפטרה. אני הייתי בן 16, למדתי בבית הספר הטכני של חיל האוויר, ואחותי בת 7 למדה בכתה ב' בבית הספר בגבעת עליה-יפו. אימי נקברה בבית הקברות בקריית שאול ב-3 במאי 1956.

אני הייתי נער בגיל ההתבגרות, אחותי ילדונת, איבדנו אם אוהבת ותומכת, החוסר הזה מלווה את חיינו מאז. אני התגייסתי לצבא, אחותי עברה ללמוד דרך עליית הנוער בקיבוץ רעים, אבי לא המתין הרבה, והתחתן מחדש עם מלי וקסלר. היא הייתה אישה נהדרת, אך לא יכלה בגילה המתקדם להיות אם דואגת ומטפלת. היא נתנה לי ולאחותי בית וגם מעל ראשנו, ויש לי רק מילות תודה להגיד לה על מאמצייה.

מלי עם אבא בחתונת אחותי קלרה

למרות שלא הצלחתי, להיות מלווה בבגרותי על ידי אימי, אני תמיד אזכור את ידה המלטפת, את חיבוקיה ולא פעם את דמעותיה כשלא עמדה בקשיי היום יום. אולי היא לא הייתה משכילה, אך בשבילי ואני בטוח גם בשביל אחותי, היא הייתה עולם ומלואו ורק חבל לי שלא הצלחתי להיפרד ממנה.

יהי זכרה ברוך.

להיוולד לתוך עולם במלחמה

נולדתי ב-16 בינואר 1939 בבוקרשט שברומניה בשם התנכי- שמואל (ברומנית –סמי) להורי חנה ואברהם שוורץ. שמי התנכי ניתן לי כנראה מתוך הזיקה ליהדות של הורי, אולם ניתן לי גם שם נוסף- פאול על שם דודתי (אחות אימי) פאולה שנשרפה חיים במקום עבודתה (מתפרה) בעיר יאש שברומניה.

התקופה בה נולדתי היא תקופה מאוד משמעותית בחיי ובחיי העולם כולו - מלחמת העולם השנייה. ב-1 בספטמבר 1939 (ואני בן 8 חודשים) פלשה גרמניה לפולין ופתחה בזה את מלחמת העולם השנייה.

חג המולד הנוצרי (אני מצד ימין)

ברומניה התחילה רדיפת היהודים ביוני 1940 כש-200 יהודים נרצחו בידי חיילים רומניים בדורוחוי. ב-5 בספטמבר אותה שנה, נבחר האנטישמי יון אנטונסקו לראש ממשלת רומניה ואילץ את המלך הרומני קרול להתפטר והמליך את בנו מיכאי תחתיו.

בפולין הנכבשת התחילו בהקמת גטאות ליהודים (אוקטובר 1940 - גטו פיוטרקוב וגטו טריבונלסקי) וגרשו לשם יהודים מאוסטריה ופולין (לובלין).

בתחילת מלחמת העולם השנייה רומניה הכריזה על ניטרליות, אולם בעקבות גזילת חלק משטחה על ידי רוסיה, הונגריה וגרמניה היא החליטה להצטרף למדינות הציר (גרמניה, יפן ואיטליה) ב-23 לנובמבר 1940.

מייד עם הצטרפות רומניה למדינות הציר החלו להיחקק חוקי גזע ורדיפות כנגד היהודים ברומניה על ידי ממשלת יון אנטונסקו.

זוהי התקופה בה נולדתי וחייתי את ראשית חיי .

זיכרונות ילדות

ברומניה חייתי את חמש השנים הראשונות של חיי. הן היו מאד אינטנסיביות ומשמעותיות, אך מפאת גילי הצעיר, איני זוכר מהם הרבה ורק "ניצוצות", פה ושם.

בן 4 בטודיו

זיכרונות מעטים נשארו לי משנת 1943, ואני רק בן ארבע. למדתי בגן ובית ספר יהודיים בשם "מלבין", קרוב מאד לביתי שברחוב דודשט שבבוקרשט. כבר בגיל זה הייתי הולך לבד ברגל לבית הספר. למדנו בו עברית, אידיש ומסורת יהודית, מלבד לימודי היסוד.

הדבר נקטע כשהנאצים עם שותפיהם מהשלטון המקומי בראשות יון אנטונסקו והכנפיה הרצחנית שלו "משמר הברזל", שמו להם למטרה לסלק

מרומניה את היהודים, מבלי לברור באמצעים. תחילה בוצעו פרעות בכפרים ובערים הרחוקות מן מהבירה כמו בסרביה, בוקובינה, טרנסילבניה, יאשי ודורוחוי. יש לציין את מרד "הלגיונרים" שהיו שותפים לאנטוונסקו בשלטון. ב- ינואר 1941 ביצעו פוגרום בחלק מיהודי בוקרשט וזאת על מנת לתת לגיטימציה למרד ולזהות את מתנגדי המרד עם אוהדי היהודים.

הפצצת בוקרשט על ידי בנות הברית

בימי מלחמת העולם השנייה, רומניה הייתה ספקית נפט, תבואה ומוצרי תעשייה רבים למדינות הציר וגרמניה. בעקבות כך, הפכה רומניה למטרה חשובה להפצצות בעלות הברית. כך הופצצו שדות הנפט בעיר פלווישט ואזורי התעשייה בעיר הבירה בוקרשט ב-1 באוגוסט 1943.

אני הייתי בן ארבע וחצי, ואני זוכר אירוע מסוים שקשור לאותה הפצצה. אבי היה אופה כעכים (ביגלה), ומאפייטו הייתה ברחוב ג'ורג' יונסקו ליד הנהר דומבוביץה, הנהר שחוצה את בוקרשט. המאפיה הייתה בתוך חצר בה גרו מספר משפחות, באחת הדירות הללו מוקמה המאפיה. היו ימים בהם אבי היה לוקח אותי אתו לעבודה לאחר חזרתי מגן הילדים. באחד הימים האלה, נשמעה אזעקה התרעה לפני הפצצות בעלות הברית. סגרנו את המאפיה ורצנו בכל כוחנו לאחד הגשרים הקרובים למאפיה שעל הנהר והסתתרנו מתחתיו. לא היו מקלטים בסביבה. כמונו היו שם עוד מספר אנשים וכולנו הצטופפנו בצידי הנהר על ספסלי בטון. לא עברו מספר דקות וההפצצות החלו. תחילה ההפצצות היו רחוקות, אך אט אט הן התקרבו אלינו והתחלנו להרגיש את הדף האוויר של אחת הפצצות שהתפוצצו בקרבת הגשר. אני כל הזמן הזה הסתתרתי תחת מעילו של אבי, תוך רעידה בלתי פוסקת ותוך ניסיון להשתיק את הרעשים על ידי אטימת אוזני, אך כמובן שהדבר היה בלתי אפשרי. ההפצצות נמשכו מספר דקות, ואז נשמע אות ההרגעה. לא חזרנו למאפיה ומיהרנו הביתה לראות מה קרה בביתנו. למזלנו כשחזרנו גילינו שההפצצות פסחו הפעם על ביתנו ואימי נמצאה בריאה ושלמה.

יום רגיל בחצר ביתנו בהפצצות בנות הברית

השנה היא 1944- ואני בן חמש. זאת תקופה של הפצצות יום יומיות על בוקרשט ויתר ערי התעשייה הרומנית כחלק מהניסיון של בנות הברית לכיבוש אירופה. מהצד האחר, כוחות הצבא האדום החלו להתקדם לתוך אירופה.

אני בחצר ביתנו, משחק עם יתר ילדי החצר. בקדמת החצר היה בית בן שתי קומות, בקומה העליונה התגוררו משפחות והקומה התחתונה שמשה לחנויות שפנו לרחוב הראשי.

סירנות האזעקה התחילו לילל, עצרנו את המשחקים והסתכלנו לשמיים. מרחוק נשמע קול עמום, הולך ומתחזק של מטוסי הפצצה. לא התרגשנו במיוחד מאחר והדבר היה רגיל ויום יומי וחזרנו לשחק, הרי מקלט לא היה לנו ולאן ולברוח לא ידענו, על כן, המשכנו לשחק את משחק המחבואים. לא היו כלבים בחצר שלנו, ועל כן יתרת השטח שנשאר ממתקני הכביסה, נשאר לרשותנו למשחקים.

בין יתר הרעשים שהינו רגילים להם, נשמע קול חדש, שריקה הולכת ומתקרבת ופתאום שקט. עצרנו את המשחק, הסתכלנו אחד על השני וכשכלום לא קרה המשכנו במשחק.

מטוס בהפצצה

עברו מספר דקות ולחצר פרצו אנשים לבושי מדים, לראשיהם קסדות ועל פניהם מסכות משונות. הם רצו ישירות לאחת הדירות בקומה השנייה בדירות הפונות לכביש הראשי. אחרים אספו אותנו ובקשו מאתנו להתפנות במהירות האפשרית מהחצר. אותה הוראה ניתנה גם לכל דיירי החצר. הסתבר שהשריקה ששמענו הייתה פצצה שנפלה לגג של אחת הדירות ולא התפוצצה. האנשים שנכנסו היו חיילי הצבא הרומני, שבאו לנטרל את הפצצה. הם הצליחו לפרק את הפצצה, וכולנו חזרנו לדירתנו. למעשה היינו כולנו בסכנת מוות, אם הפצצה הייתה מתפוצצת, אך לפעמים מחוסר ידיעה, השקט הנפשי נשמר.

מפת רומניה

- 1- בוקרשט – עיר הבירה
- 2- הכפר בטיטו-המסתור בזמן הנאצים
- 3- עיר הנופש קונסטנצה
- 4- דרך הנדודים להונגריה

משחקי ילדות ומזון בסיסי

ילדותי התאפיינה בעוני רב. לא רעבנו ללחם, אך היינו קרובים לכך. במלחמת העולם השנייה, היהודים נרדפו על ידי הנאצים והשלטון המקומי. אבי, שהיה אופה כעכים, התקשה להשיג קמח (הוא היה בהקצבה), ומה שהשיג ומכר בקושי הספיק למחיה היומיומית.

גרנו בחצר גדולה בה חיו יחד אתנו עוד עשר משפחות. הדירה הייתה בנויה מעץ והקירות החיצוניים היו מכוסים בנייר זפת וכך גם הגג. בדירה היו שני חדרים, חדר גדול בו ישנו הורי ואני ביחד וחדר קטן יותר בו שכן המטבח. מים זורמים היו בבית, אך השירותים היו בחצר. החצר הפנימית הייתה גדולה יחסית, ובה מתקני הכביסה והשירותים של כל הדירות. בחצר זו חווינו חוויות ילדות ראשונות. המשחקים ששחקנו היו פרימיטיביים מאד והתרכזו במשחקי מחבואים, כדורגל עם כדור סמרטוטים וריצה עם גלגל אופניים תקוע בידי מברזל בנין.

משחק המחבואים

היינו היהודים היחידים בחצר זו, וניסינו לא להבליט זאת. לא קיימנו את מנהגי הדת, לא חגגנו את החגים היהודיים ואף לא זכינו לביקורי קרובים, כי התנועה ברחבי בוקרשט הייתה קשה ובמיוחד ליהודים.

המזון באותם ימים היה דל, והמזון הזכור לי ביותר מאותם ימים היה לחם שחור קשה (הנשיקה) ועליו מרוח שום. מזון נוסף של אותם ימים היו כדורי הלחם המטוגנים. אימי הייתה אוספת את שאריות הלחם, מרטיבה אותם, לשה ומכינה מהם קציצות. איני יודע איך, אך היא השיגה שמן אווז עם חתיכות עור(גריבן), ומטגנת את כדורי הלחם בתוך השומן הזה. הדבר היה הופך למעדן וטעמו נשאר עימי עד היום. מאכל נוסף שנשאר בזיכרוני אינו קשור למשפחתי, אלא ללוויות בבתי הקברות של הנוצרים. בכל לוויה כזו היו המלווים מחלקים מזון מתקתק שנקרא "קוליבה", אנו הילדים היינו מתגנבים לתוך קהל המלווים ונהנים מהמזון הנהדר הזה. הטעם המתוק הזה נשאר בזיכרוני כדבר מופלא.

משחק 5 אבנים

אהבת ילדות

מתקופת הילדות זכורה לי "אהבה" מגיל 5.

היה זה בשנת 1944, לאחר כניסת הרוסים לרומניה (טרם נכנסו לבוקרשט), ובריחת הנאצים ועוזריהם. הורי, עשו הכנות ליציאה מרומניה (אבי היה ברשימה השחורה של הקפיטליסטים), והחליטו להיפרד מרומניה בצורה מיוחדת, ביציאה לחופשה בת ארבעה ימים בעיר הנופש שלחוף הים השחור-קוסטנצה.

העיר קוסטנצה לחוף הים השחור

לא היה לנו כסף למלון ועל כן השתכנו אצל ג'ורג'יו חבר ילדות של אבי מעיר הולדתם יאש. הוא השכיר לנו חדר בביתו שהיה קרוב מאד לחוף הים, וכך יכולנו ליהנות הן מחברת משפחת בעל הבית והן מהקרבה לים. בבית היו הרבה חדרים, שלחלקם הייתה כניסה נפרדת. אנחנו גרנו בחדר החיצוני שקרוב לים.

אני בחופשה בקוסטנצה

הבית היה מוגבה, ומתחתיו היה מרתף שמש כמחסן חלקי ריהוט. המשפחה הייתה רומנית נוצרית. לג'ורג'יו הייתה בת בגילי בשם גרציאלה. התחברנו מייד, אולי כי לא היו עוד ילדים בגילנו בסביבה. כשהורינו ובעל הבית שיחקו בקלפים, אנו שוטטנו בסביבה ושיחקנו בים או במרתף הבית. כך קשרנו קשרים ראשוניים, ומאד נהייתי, כי זו הפעם הראשונה ששיחקתי עם בת. בדרך כלל בגן הילדים שחקנו בנים עם בנים ובנות עם בנות. גרציאלה הייתה ילדה יפה (לפחות בעיני), שער בלונדיני, עיניים ירוקות וקומה בינונית. תמיד חייכה, והייתה מוכנה לבצע כל משוגה שעלתה בדעתנו.

זו הייתה מן "התאהבות" ילדותית ראשונה שלי (אם אפשר לקרוא לזה כך), אך הייתה התפעמות והרגשת אושר, ניסינו לחקות את הבוגרים וניסינו להתנשק (אף על פי שלא ידענו איך עושים זאת במדויק) ואף הלכנו מחובקים לים.

אני עם אבא בקוסטנצה

ארבעת הימים חלפו מהר מאד, והגיע זמן פרידה. מבלי שהרגשנו הזמן אזל לנו. הפרידה הייתה קשה ואף הביאה לידי בכי, אך מה לעשות זה גיל בו ההורים שולטים במעשנו.

לאחר מספר ימים עזבנו את בוקרשט בדרך הארוכה לארץ שנמשכה כמעט חמש שנים.

המסע הגדול

ב-30 באוגוסט 1944 נכנסו לבוקרשט היחידות הראשונות של הצבא הסובייטי. המלך מיכאי יחד חוגים צבאיים ועם קואליציה של מפלגות בורגניות ושמאליות, עצרו את המרשל אנטונוסקו (הדיקטטור של רומניה) ומינו את הגנרלים סנטסקו ורדסקו לראשי ממשלה וזאת כמובן תוך כפיה של ברית המועצות.

לאחר כיבוש רומניה על ידי הצבא האדום, אבא מיהר לקחת אותנו מכפר בטיטו, ותוך יממה אחת הועלנו על מונית, ללא מיטלטלין אך עם הרבה כסף, נסענו לגבול ההונגרי דרך העיר הרומנית ארד. הסיבה לבריחה המבוהלת, הייתה הפחד הגדול של אבי להיעצר על ידי הרוסים.

הונגריה נכבשה על ידי הצבא האדום בספטמבר 1944 (הכבוש המלא הסתיים רק באפריל 1945), כך שהיה לנו חלון של מספר ימים לברוח מרומניה, ולא להיתפס על ידי הצבא האדום.

בגבול ההונגרי, אבי לקח אותי על כתפיו ויחד עם אימי עברנו ברגל את הגבול בסביבות העיר ההונגרית בוקצ'בה ומשם במונית לבודפשט. הגרמנים היו בנסיגה, דבר שאפשר לנו תנועה יחסית חופשית בתוך הונגריה.

בהונגריה היינו מספר שבועות ושם נודע לנו על המחנות באוסטריה שנוהלו על ידי "הג'וינט" (ארגון צדקה יהודי אמריקאי). בכספים של אבי, אורגן הברחה לגבול אוסטריה ובאפריל 1945 הגענו לגבול הונגריה. שם יצרנו קשר עם ארגון " הבריחה", שדאג להעביר אותנו את הגבול לאוסטריה שהיה בשליטת בנות הברית (גם אוסטריה הייתה מחולקת בין בנות הברית והצבא האדום). בגבול האוסטרי באמת נתפסנו על ידי הצבא האמריקאי, והועברנו למחנה המעבר שבלינץ אשר באוסטריה.

שם החלו היהודים במסגרת הג'וינט להתארגן לשהות ממושכת. משפחתנו יחד עם משפחת אחות אבי ייטי ובעלה סנדו שוכנו בצריפים. אבי חפש

פרנסה, אך היה מוקדם מדי ליהודים להתפרנס מעבודת כפיים ועל כן עסקו בשוק שחור וכך גם עשה אבי.

במסגרת שהותנו במחנה, התחלתי ללמוד בחדר במסגרת אורתודוקסית כי סידור אחר לא היה.

בחדר בעיר מינץ-אוסטריה

הלימודים נוהלו באידיש, כפי שכל החיים במחנות אלו נוהלו בשפה הזו. אני לא שלטתי בשפה, דבר שהקשה עלי מאד את החיים. לאחר כשנה לא קלה, הועברנו למחנה ברגן בלזן שבגרמניה. מחנה זה כבר היה מאורגן, היו בו גני ילדים, בתי ספר, ישיבות, חנויות, תיאטראות ותנועות נוער ציוניות. חיי הקהילה נוהלו על ידי ועד שנקרא " הועד המרכזי של היהודים המשוחררים", שהיו אחראים על כל היהודים שהיו תחת הכיבוש האמריקאי. אני התחלתי ללמוד בכתה ב' אך בגלל אי ידיעת השפה (אידיש), הורדתי לכתה א', והתחלתי את חיי החינוכיים מהתחלה.

בית הספר בגרמניה – אני ראשון משמאל

אבי ודודי סנדו, בנו במו ידיהם מאפיה והחלו לאפות ולמכור כעכים ודברי מאפה אחרים (חלות שבת), במחנה ומחוצה לו. אבי ודודי נפרדו וכל אחד מהם עסק בנפרד במרכולתו.

שהיינו במחנה זה שלוש שנים שלמות. החיים היו יחסית נוחים, ולא פעם נשמעו אמירות על השארות בגרמניה. כלפעם ששמעתי אמירה כזו, לקחתי את הורי לביקור במחנה ההשמדה שהיה לידנו והראיתי להם מה קרה ליהודים שחיו בגרמניה.

ב-2.9.1948, נולדה אחותי קלרה (על שם אחות אבא שנפטרה), דבר שהקשה עלינו עוד יותר על התזוזה לכיוון הארץ. במאי אותה שנה הוכרזה עצמאות ישראל, וכולנו חגגנו בריקודים ובשירה ואף הצטלמנו למזכרת.

תמונה למזכרת ממחנה ברגן-בלזן בגרמניה

במשך שלוש השנים ששהינו בגרמניה, למדנו עברית והוכנו לעלייה לארץ. אני כילד הייתי מוקסם מהרעיון של העלייה וחיכיתי לו בכליון עיניים.

בתחילת שנת 1949, אנו שוב נמצאים בנדידה והפעם לדרום מזרח צרפת, לעיר מרסיי. המחנה אליו הגענו הוא מחנה קבע עם מבנים מאבן. עברנו תהליכי מיון ובדיקות רפואיות ונקבע לנו תאריך הפלגה לארץ.

להורי נתנה זכות בחירה, לעלות לארץ או להגר לארצות הברית. בהשפעתי ובהשפעת המשפחה המורחבת, החליטה משפחתי לעלות ארצה.

בתחילת חודש ינואר 1949, עברנו לעיר מרסיי שבצרפת, על מנת להפליג משם לארץ. ארזנו את מטלטלטינו המעטים והועברנו במשאית למחנה המעבר במרסיי. שם שהיינו כחודשיים ועלינו על האונייה "לוקיאנו מנרה", ולאחר הפלגה קשה במשך שבעה ימים הגענו לחופי ישראל- נמל חיפה, בערב פורים חודש אדר תש"ט.

המסע הגדול באירופה: 1-בוקרשט- רומניה, 2- בודפשט- הונגריה, 3- וינה- לינץ- אוסטריה, 4.ברגן בלזן- גרמניה, 5. מרסיי- צרפת, 6. חיפה – ישראל

הגעתנו לארץ

14.3.1949 אני בן 10, אחותי בת 10 חודשים וכך הגענו לחופי הארץ. עם הגיענו לארץ, (על האניה עוד לפני שירדנו לחוף) עצרו את אבי, מאחר וחשדו בו שהוא פושע מבוקש על ידי האינטרפול. לאחר ברור של מספר שעות, הוא שוחרר, מסתבר שישנם הרבה אנשים בשם אברהם שוורץ. אחותי –קלרה (על שם אחותו של אבי שנפטרה) שנולדה במחנה העקורים בברגן בלזן, הגיעה לארץ קודחת מחום, והתגלתה אצלה, דלקת ריאות, והיא רק בת עשרה חודשים. אנחנו הועברנו לעתלית לקליטה, מיון וריסוס (בדי.טי.טי),

קשה הייתה פגישתי הראשונה עם הארץ. כל כך ציפיתי למפגש הזה, אך המעצר של אבי, מחלתה של אחותי, לא השאירה לי זמן ושהות לראות את יופיה של הארץ. אני הייתי מבולבל, מבוהל ומפוחד ממה שקרה וממה שעוד עלול לקרות. אחותי הועברה יחד עם אימי לבית החולים בחיפה. כשהם שוחררו לאחר מספר ימים, הועברנו למעברת באר יעקוב. שוכנו בצריף מפת, עם עוד חמש משפחות.

אבי, פגש חברים ביפו, השיג עבודה ובית הרוס מהאפוטרופוס הכללי. הבית שהיה ממוקם בגבול בת-ים, שופץ על ידו באופן מידי, ולאחר שבוע עברנו להתגורר בו. בבית בעל חדר אחד גדול, מטבח מחוצה לו ושירותים בחצר ליד עץ גויאבות ענקי .

החיים החלו להיכנס למסלול רוטיני, כשאבי עבד במקצוע שלו במאפיה. אני התחלתי ללמוד בבית ספר דתי-תחמוני בבת-ים ואימי טפלה באחותי ובבית. לאחר כארבע שנים, הגיע בעל הנכס - ערבי שברח, ובהחלטת האפוטרופוס, הוחזר לו הבית ואנו עברנו לגור בבית אחר ליד גן תמר שבשכונת גבעת עליה ביפו. אני עברתי ללמוד בבית הספר דוב הזז שבגבעת עליה. לאחר מספר שנים חלתה אימי, אושפזה בבית החולים דונולו ביפו, נותחה ונפטרה לאחר התאוששות.

גבעת עליה-יפו

לאחר כחצי שנה, התחתן אבי עם מלי וקסלר, ואני ואחותי קלרה עברנו להתגורר בדירה אחרת בגבעת עליה. אחותי קלרה לא הסתדרה עם מלי אשתו החדשה של אבי, ובעזרתי ובתמיכתי הועברה דרך "הסוכנות היהודית" ו"עליית הנוער" לקיבוץ רעים שבנגב. בינתיים, גמרתי את לימודי בבית הספר הטכני של חיל האוויר, וגויסתי לצה"ל ביוני 1956 ואני, עדיין לא בן 18.

אבי, המשיך בחייו הרגילים, עבודה במאפיה, נשוי לאישה חדשה (מלי) ומתרועע עם חבריו הרומניים בבתי קפה של רומנים ביפו. אני בצבא, אחותי בקיבוץ רעים וכך התרחקנו מאבינו, שהיה רחוק מלהיות אב למופת וזאת בלשון המעטה.

החיים ממשיכים לתעתע, לאחר שנים מספר גם אשתו השנייה של אבי- מלי נפטרה לאחר מחלה. אבי שעבר בינתיים לגור בבת-ים, רכש את חלקה של מלי בדירה וגם התחבר לאישה שלישית בשם מרים קורב. היא עברה להתגורר עם אבי, ואנו התנתקנו סופית מאבינו. באירועים משפחתיים עוד נפגשנו, אך גם זאת לעיתים רחוקות. הוא המשיך לעבוד ולפרנס את משפחתו, עד שעבר אירוע מוחי, ונפטר ב- 7 באוקטובר 1987 (י"ד תשרי ערב סוכות תשמ"ח).

אהבות ראשונות

הייתי ילד בן עשר, תלמיד כיתה ד' בבית הספר "תחכמוני" בבת-ים, גר בגבול גבעת עליה בת-ים והשנה היא 1949. עלינו ארצה לפני מספר חודשים, עברנו דרך עתלית, מעברת באר יעקוב ועברנו לגור לכאן לפני מספר ימים, בבית ערבי ששיפצנו. הרחוב, היה רחוב ארוך, בו חצרות, חצרות, ובכל חצר כזו גרה משפחה או מספר משפחות של עולים חדשים, זה מקרוב באו מהגולה.

לא הכרתי אף אחד בסביבה, הנחיתה במקום מגורנו זה, לא הייתה "נחיתה רכה", ולקח לי הרבה זמן עד שהתחלתי להכיר את הסביבה ואת השכנים.

הייתי ילד מופנם, שקט וביישן. ילד נמוך קומה, ובעל מבנה גוף רזה. באותו רחוב, התגוררו עוד מספר ילדים בני גילי ואולי מבוגרים ממני בשנה. לקח לי שבועות ואולי חודשים להתחבר אליהם, מה עוד שלא כולנו למדנו באותו בית ספר. התחברתי במיוחד לשלשה ילדים, רחל מלבסקי, השכנה שלי, צבי ספיאן, חברי הטוב ורחל פרחי. אני וצבי למדנו בית הספר הדתי בבת-ים, ושתי "הרחלות", למדו בבית הספר ביפו. שיחקנו יחד, וכך יצרנו מעין חבורה קרובה. כאן חגגתי את בר המצווה שלי, וכמובן שחברי הקרובים השתתפו בו.

עם רחל מלבסקי ואחותי קלרה

כדרכו של עולם וכדרכי כילד רגיש וחסר אהבה, התאהבתי ברחל פרחי, למרות ריחוקה וחסור הידע שלי עליה. זו הייתה אהבה מרחוק, לא אמרתי לה זאת, לא הראיתי זאת ושמרתי אהבתי זו לעצמי. דווקא רחל מלבסקי הראתה סמני קרבה, אך אליה לא נמשכתי.

לא ידעתי הרבה על רחל פרחי, היא הייתה מבוגרת ממני בשנה, למדה בבית ספר דב-הוז ביפו, ילדה רגישה, לא יפה במיוחד, עיניים שחורות, שיער שחור גולש, חובבת אומנות (אחיה היה צייר ומורה לציור), והכי חשוב לא היה לה חבר. היא גם לא הייתה מושכת מבחינה גופנית, אך הייתה בה שמחה ועומק מחשבה, ובלטה בזאת מעל כל יתר חברי וחברותי, וזה כנראה מה שקסם לי והביא אותי למשיכה אליה, שהיום אני קורא לזאת אהבה ראשונה.

בשנת-1952, עברתי ללמוד בבית הספר הממלכתי "דוב הוז", בגבעת עליה, אך למעשה התרחקתי מאהבתי הראשונה, כי התבגרתי, מצאתי חברים וחברות חדשים והתחלתי את פעולתי בתנועה המאוחדת, בה גם הכרתי את נילי- אשתי.

המשכנו לשמור על קשר, למרות הריחוק ולמרות שעברתי דירה בינתיים. אני וצבי שיחקנו יחד בקבוצת הכדורגל של מכבי-בת-ים, ועם רחל מלבסקי ורחל פרחי נפגשנו מדי פעם ושמרנו על קשר עד אחרי הצבא.

עם חברים בצבא (צבי ספיאן במרכז אני כורע)

עם חברים (רחל פרחי מימין)

מי שבאמת זכה בלבה של רחל פרחי, היה חברי צבי שהתחתן אתה, ואף הולידו מספר ילדים. אני התרחקתי מחבורת ילדותי, והמשכתי את חיי במסגרת תנועת הנוער, דרך אהבות חדשות, אולם בסופו של דבר התחתנתי עם אהבת חיי האמיתית נילי.

אהבות נעורים

השנה היא 1955, בבוקר עבדתי כשולית חשמלאי, ובערב למדתי בכתא י', בבית הספר המקצועי "מקס פיין", במגמת חשמל. הייתי חבר בתנועת הנוער "התנועה המאוחדת", ועברתי יחד עם הקן מגבעת עליה ליפו. חברתי הראשונה הייתה דורה, שגרה ביפו, קרוב לביתי בגבעת עליה. לא התראינו לעיתים קרובות, ושמרנו על קשר דרך מכתבים. דורה למדה בביס תיכון ביפו שהיה מסונף לסמינר למורים של לווינסקי, יחד עם נילי אשתי. נילי הייתה "הדוור", והיא העבירה את המכתבים בינינו. הסדר זה לא החזיק מעמד הרבה זמן ונאלצנו להיפרד. כאן החלה ההכרות הקרובה הראשונה שלי ואשתי נילי.

דורה

באותה שנה, יצאתי להדרכה בקן צפון של התנועה. במסגרתה, יצאנו למחנה קיץ בצפון עם כתות ח'. במחנה הקיץ, פגשנו את כל המדריכים של הקן מיפו. בין המדריכים הללו היו אברהם גלר חברי הטוב, בת שבע וחנה פראג. איני

זוכר בדיוק כיצד נוצר הקשר ביני וחנה פראג, אך הגענו יחד לאוהל סיירים של המדריכים.

במחנה הדרכה

היינו לחברים, הזוגיות נמשכה כשנה. היא לא החזיקה מעמד, בגלל הבדלי האופי והמנטאליות, אך גם בגלל שהיא יצאה לנח"ל, ואני יצאתי ללמוד בבית הספר הטכני. האמת שזאת הייתה אהבת בוסר, אך נתנה לי הרגשה טובה. חנה הייתה מבוגרת ממני והיא קסמה לי בגלל חיצוניותה.

אני עם חנה פראג

אני ונילי אשתי מכירים מכתה ז', תמיד הסתובבנו באותה חבורה, אך ההתייצבות של חברותנו ממש, החלה רק לאחר שנפרדתי מחנה פראג. נילי הייתה הנפש התואמת שלי, את כל צרותי ספרתי רק לה והיא את סיפורה לי את צרותיה כבת הבכורה בביתה. החלה חברות מאד קרובה, היינו נפגשים מספר פעמים בשבוע, יוצאים לתנועה, מטיילים ביפו, יוצאים יחד לטיולי התנועה. בסוף שנת 1955, יצאתי ללימודים בבית הספר הטכני של חיל האוויר, אך את הקשר עם נילי לא ניתקתי. ב-1956 אימי נפטרה, והיא זו שליוותה אותי באבלי, ישבתי לבד שבעה על אימא כי אבי היה חייב לעבוד על מנת לפרנס אותנו. בשנה זו גם התגייסתי לצ.ה.ל. המשכנו לשמור על קשר הדוק כשאני בתל נוף והיא ביפו ולומדת בסמינר לווניסקי.

אני ונילי בתנועה

בשנת 1959, התגייסה נילי לנח"ל, ומשפחתה עברה לגור באביחיל שליד נתניה. נילי הייתה בטירונות במחנה שמונים, ואני כבר סמל בחיל האוויר,

באתי לבקרה מדי שבת. נילי עברה לקיבוץ כנרת, וגם לשם הייתי נוסע על אופנוע מדי שבוע. בשלב מסוים, החלטנו שאנו רוצים להתחתן. אני הייתי בן 21 ונילי בת 20, ידענו שלא נוכל לקבל עזרה כספית מהורינו, ובכל זאת החלטנו "ללכת על זה". ב-14.6.1960, התחתנו בחתונה צבאית בבית הועד למען החייל בנתניה ומאז אנו ממשיכים ביחד, אוהבים ושמחים בחלקנו, שרק ימשיך ככה הלאה.

אני ונילי בחתונת הזהב שלנו

החתונה שלנו

החתונה שלנו נערכה בבית החיל בנתניה ביום ג' -14.6.1960(יט בסיוון תש"ך). לא היה J.D. , לא היו מזרקות של מים ויין ולא תאורה מיוחדת וגם לא מלצרים בלבוש מיוחד.האוכל היה פשוט ו"עשויה בבית".

לקראת החתונה, האמא של נילי הכינה תוכנית עבודה, כשאת עיקר העבודה נשאו הדודות של נילי, דודה מרי ודודה פנינה. את האוכל הכינו בבית הדודה פנינה, כולל העוגות. חלק מהעוגות הובאו על ידי מתנדבות מאביחיל. העוגות הועברו לאולם בעזרת המיניבוס של המועצה האזורית- עמק חפר.

לי היה מבחן באותו בוקר מבחן מקצועי בצבא והגעתי ממש לפני החופה. באו הרבה מאד אנשים לעזור בחתונה. חלקם עברו בחנויות ואספו את המצרכים והמשקאות, חלקם הכינו סנדויצים, וחלקם הביאו קרח עבור המשקאות הקלים. האולם נערך גם הוא בעזרת מתנדבים ובני משפחה.

נילי הלכה למספרה לקראת הצילום בסטודיו. הגעתי והייתי חייב להתלבש לצילום ללא מקלחת (נסעתי מתל נוף בדרום לנתניה על אופנוע), ללא אפשרות להתגלח או להתייפות. לאחר שהתלבשנו והרגשנו כאילו אנו בתחפושת, איכשהו הגענו לצלם, הצטלמנו והתחלנו ללכת לאולם ברגל. דוד ירח הסיע אותנו לאולם והגענו בין הראשונים, כך שהספקנו לקבל את אורחינו.

איני יודע אם הרגשתי התרוממות רוח וזאת בגלל המהומה, המאמץ להכנת החתונה, המבחנים בצבא . זהו רגע ששנינו חיכינו לו, אך היום בהסתכלות לאחור , איני בטוח שחווינו אותו כהלכתו.

יום חתונתנו עם חברים

הורי הגיעו לחתונה מאוחר מאד, לא עזרו בהכנות, אך השתתפו בשמחה יחד עם ריקה בתה של מלי שהייתה הכי קרובה לנו כאחות, כל ימי חיינו.

החופה התעכבה כי אבא של נילי לא הגיע. התברר שהוא היה מעורב בתאונה והיה צורך לשחררו בערבות. החופה בסופו של דבר נערכה על ידי רב צבאי, החברים מהתנועה הגיעו, חברי מהצבא גם כן הגיעו ובהחלט היה שמח. כולם שמחו בשמחתנו ושמחו גם להיפגש אחד עם השני.

לאחר החתונה, התברר שאין מפתח לסגור את האולם, ואני ונילי רצנו לחפש את המפתח לפי הכוונתו של דוד מאיר. לא מצאנו את האישה ודוד מאיר נאלץ להישאר לישון באולם על מנת לשמור על המתנות והציוד.

אנו הלכנו ברגל למלון שהוזמן לנו מראש, עם מזוודה קטנה. קבלנו חדר, וזו הייתה הפעם הראשונה בחיינו שנכנסנו למלון. למען האמת לא יכולנו להירדם ועם אור ראשון עזבנו את המלון ללא ארוחת בוקר והלכנו לשחרר את דוד מאיר מהאולם.

כמה ימים לאחר מכן, שכרנו טנדר והעמסנו עליו את מעט מטלטלנו יחד עם המתנות לחתונה, ונסענו לביתנו החדש ברמת-גן.

הצריף ביתנו הראשון

התחתנו. שני ילדים צעירים גרים בעיר הגדולה. מנסים למצוא את דרכם, להתפרנס, לחיות חיי חברה. היינו הזוג הנשוי הראשון בין חברינו, גרנו ברמת-גן בצריף קטן אבל חם כנראה, כי כל חברינו בילו אצלנו את שעות הפנאי שלהם. הראשון שהיה נכנס היה מעמיד את הקומקום בימי החורף הקרים, לפעמים היה חיים מביא גם כיבוד ליד השתייה החמה, ואם לא גם פרוסת לחם בריבה הייתה בסדר. כולם הרגישו טוב להביא בני או בנות זוג חדשים, או מזדמנים. בצריף ערכנו מסיבות, למשל פורים שיהושע קיבל על עצמו לקשט את הבית. אנחנו יצאנו בבקר לעבודה וכשחזרנו חשכו עינינו יהושע הדביק על הקירות תמונות מעיתונים או כל מיני קישוטים בלי שום מחשבה איך יראה הבית שלנו אחרי המסיבה כשנוריד את ההדבקות מהקירות. המסיבה הייתה מאד מצלחת עם הרבה משתתפים, במצב-רוח מרומם בקיצור היה שמח. מהצריף הזה יצאנו כולנו לבילויים משותפים וגם לטיולים. ביום שישי הייתה הפגישה מתחילה אצלנו, כולם באו אחרי שישנו טוב אחר-הצהריים, אכלו ארוחת-ערב טובה אצל אמא ובאו רעננים לבילוי. אנחנו- חזרנו מהעבודה היינו צריכים לסדר את הבית, להכין כיבוד ולא פעם קרה שבכלל לא הצלחנו לנוח. היינו עייפים וכבר חצות ואף אחד לא מתכוון ללכת הביתה. פיהקנו, רמזנו ושום דבר לא עזר אז לקחתי מטאטא והתחלתי לטאטא, רמז עבה מאוד. או שפעם לבשתי את הפיז'מה שלי..... בכל אופן היה נעים ומשעשע. ואנו חברים גם היום.

צריף שוודי

קליטתי בארץ

הגענו לנמל חיפה במרץ 1949, ערב פורים – אדר תש"ט. לאחר "קליטה ומיון" במחנה עתלית, ולאחר שהות של מספר ימים במעברת באר יעקוב, עברנו לגור בגבעת עליה ביפו על גבול בת-ים, בבית הרוס שקיבלנו מהאפוטרופוס הכללי ושופץ על ידי אבי.

נרשמתי לבית הספר הדתי בבת-ים "תחכמוני", והתקבלתי לכתה ד'. בבית ספר זה למדתי שנתיים, ובו התחלתי את הקשר שלי עם משחק הכדורגל. מה שעוד זכור לי מאותה תקופה הנה העובדה שלמדתי ביחד עם ילדי גוש עציון שביתם הארעי היה גם כן בגבול בת-ים. ילדי גוש עציון פונו בינואר 1948 לירושלים ולאחר מלחמת השחרור שוכנו ארעית בגבול בת-ים-גבעת עליה.

כתה ו' בבית הספר תחכמוני בבת-ים (אני יושב בשורה התחתונה שני משמאל)

ב-1951, עברנו לגור בדירה אחרת ליד גן תמר-שבגבעת עליה, עברתי לבית הספר הדתי בגבעת עליה. הלימודים בבית ספר זה היו קשים ובלתי מספקים ובשנת 1952 עברתי ללמוד בכתה ז', בבית החינוך דוב- הוז שבגבעת עליה.

כאן למעשה החלו חיי להיכנס למסלול קבע וברור. התחלתי לבקר בתנועת נוער, כאן הכרתי את אשתי –נילי, וכאן עוצב עתידי כשהחלטתי ללמוד בבית הספר הטכני של חיל האוויר.

אחותי קלרה

אחותי קלרה שוורץ, נולדה בברגן בלזן גרמניה ב-2.9.1948. היא נולדה קצת לאחר הכרזת העצמאות של מדינת ישראל (14.5.1948 ה' באייר תש"ח).

בינואר 1949, עברנו למרסיי שבצרפת, וב- 8.3.1949 עלינו על האונייה האיטלקית " לוקיאנו מנרה" והפלגנו לכיוון הארץ.

לאחר יום או יומיים, קלרה קבלה חום גבוה, והרופאים שליוו את האונייה, קבעו שיש לה דלקת ריאות. הים סער, כמעט כל המפליגים באונייה חלו במחלת ים, אך קלרה החזיקה מעמד, וב-14.3.1949- ערב פורים ותענית אסתר, לאחר שבוע של שייט בים סוער, הגענו לנמל חיפה.

קלרה הועברה מייד לבית חולים רמב"ם בחיפה ושהתה שם כשבוע עד שהבריאה. אימא לא משה ממיטתה כל אותו זמן.

היא שוחררה מבית החולים ובאה " לגור" אתנו בצריף במעברת באר יעקוב. למזלנו, אבינו מצא תעסוקה ובית בגבעת עליה יפו ולאחר מספר ימים, עברנו לגור בגבול בת-ים, גבעת עליה- יפו. קלרה גדלה, והפכה ליפיפיה אמיתית, הלכה לגן בסביבת ביתנו ובגיל שש, הלכה לכתה א', בבית הספר היסודי של זרם העובדים בגבעת עליה -דב הוז, בית הספר בו גם אני למדתי בו בעבר.

אמא חלתה, עברה ניתוח ונפטרה באפריל 1956. קלרה רק בת 7, נשארה לבד בבית עם אבא שמעולם לא טפל לבד בילדיו. אני למדתי בבית הספר

הטכני של חיל האוויר וקלרה נשארה עם אבא לבד בבית. אבא כהרגלו, התאושש מהר ונשא לאישה את מלי ווקסלר וכולנו עברנו לגור בביתה שליד הים בגבעת עליה. הבית, בית ערבי ישן, עם חצר פנימית ושירותים מחוץ לבית. מלי הייתה אישה טובת לב, אך מבוגרת מדי לטפל בילדה קטנה. כמובן שבבית כזה לא שררה "אידיליה" מבחינת קלרה והיא גדלה תוך כאב, תסכול וגעגועים ליד המלטפת של אימא.

כשהייתה בת 13, הבנתי שזה לא יכול להמשך ככה, וחיפשתי פתרון מידי אחר. אני ואשתי נילי חיפשנו את הפתרון דרך עליית הנוער של הסוכנות. לאחר מאמצים, סדרנו לה מעבר לקיבוץ רעים בנגב במסגרת זו. היא אהבה את סגנון החיים הקיבוצי והתאקלמה בו טוב. השתדלנו לבקרה באופן שוטף, ולפעמים אף הבאנו לשם את אבא.

קלרה בקיבוץ נחשונים

היא עברה לקיבוץ נחשונים ומשם התגייסה לצה"ל במסגרת הנח"ל. בצבא היא הכירה את שמעון צלניק. בחור יפה תואר, דק גזרה, עולה חדש מארגנטינה, ובתאריך 22.2.1967 הם התחתנו בקיבוץ נחשונים.

קלרה ושמעון ביום חתונתם

קלרה בצבא

כולנו שמחנו בשמחתם, כולל אבא ומלי, ריקה בתה וחיים בעלה שנוכחו בחתונה. הזוג הצעיר עברו לגור בכפר סבא ונולדו להם שלושה ילדים, סיגל, לילך ויוסי.

לא עברו ימים רבים ו"חתול שחור" עבר במשפחתם, והם נאלצו להפרד. קלרה שוב נשארה לבד בעולם עם שלושת ילדיה. בקשיים רבים גידלה שלושה ילדים לתפארת וכל שלושת הילדים התחתנו, ובנו משפחות.

הגורל הקשה, ממשיך ללוות את אחותי קלרה, והיא כיום גרה לבד, ללא פרנסה ונזקקת לעזרת ילדיה ואחיה על מנת לשרוד.

על זה נאמר: "אמא אחת יכולה לגדל עשרה ילדים, אך עשרה ילדים אינם יכולים לתמוך באימא אחת".

אני חוגג בר-מצווה

בשנת 1951 הגעתי לכתה ז' בבית הספר של זרם החינוך – "דוב הוז" שבגבעת –עליה יפו. הייתי תלמיד חדש, לא מוכר, אך ניסיתי להתערות בחברה ועשיתי זאת דרך הצטרפתי לתנועת הנוער- "התנועה המאוחדת".

בינואר 1952 בקשתי מהורי לחגוג לי את בר המצווה. הורי שהיו רחוקים מהדת והמסורת היהודית ושהם עצמם לא עברו תהליך דומה בחייהם, לא ידעו כיצד לגשת לבקשה כזו ולכן בקשתי מהם רק את המימון ואת יתר הדברים לקחתי על עצמי, כי מאד רציתי להדמות ליתר בני כיתי.

גרנו אז בגבול בת-ים גבעת עליה, וליד ביתנו עמד בית כנסת לא גמור) ללא גג), אך פעיל. נגשתי לשם ובקשתי מהשמש של בית הכנסת, ללמד אותי את הדרשה לבר מצווה וכיצד להניח תפילין. בחרתי בפרשה לפי התאריך הקובע- "יוחי" ובשבת ה-12 בינואר 1952- י"ד טבת תש"ב, עליתי לתורה ובקול בוטח

קראתי את הפרשה. באירוע נוכחו מלבד הורי, שכנינו הקרובים ומעט מאד חברים בני כתי. משפחתי הרחבה לא נוכחה באירוע.

ביום רביעי ה-16.1.52, ערכתי מסיבה מצומצמת בביתי, בה נוכחו מספר קטן של בני כתי, אך הפעם נוכחו משפחתי מצד אימי- סבתי רחל, אחות אימי ינטה ובעלה קרול.

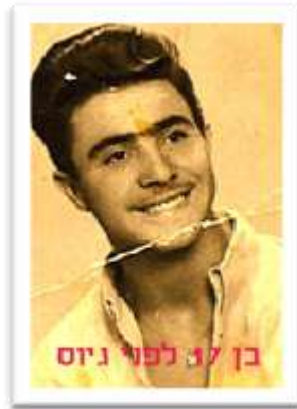
הייתי מאד גאה בעצמי על שהצלחתי לשכנע את הורי לערוך את הטקס, גם בבית הכנסת וגם בביתי, וזאת למרות הפשטות של הטקס ומיעוט המשתתפים. אני הרגשתי התרוממות רוח ומעין הגשמת חלום

משפחת אימי בבר מצווה

זיכרונות מהתנועה המאוחדת

1952 הייתה השנה הרביעית לקום המדינה. במוקד השיח הציבורי באותה שנה עמד בין היתר הסדר השילומים עם גרמניה המערבית. בנובמבר שנה זו נפטר ד"ר חיים ויצמן נשיאה הראשון של מדינת ישראל ובמקומו נבחר יצחק בן צבי לנשיאה השני של מדינתנו.

הייתי נער בן 14, תלמיד כיתה ח' בבית החינוך דב הוז ביפו גִבְעַת עֲלִיה. עד שנה זו הייתי חבר בתנועת הנוער השומר הצעיר, לה שמרתי אמונים עוד מגרמניה בה התחלתי את פעילותי בתנועות נוער. בכתיני היו הרבה תלמידים שהיו חברים בתנועה המאוחדת, והם שכנעו אותי להצטרף אליהם. בשנה זו קן התנועה היה בגבעת עליה בחצר גדולה וצריף קטן (ליפט) בו קיימנו את פעולותינו. מדריכנו בתקופה זו היה דוד וַיַל חבר קיבוץ צרעה.

לאחר מספר חודשים קבלנו הודעה על סגירת הקן בגבעת עליה ועל אחד הקן עם קן יפו ששכן ליד מגרש הכדורגל של מכבי יפו ולא רחוק ממגרש הכדורגל של הפועל תל-אביב בלומפילד שנקרא אז "בֶּסָא".

הקן גם כאן נמצא בחצר גדולה בו היה צריף קטן (ליפט) בו קיימנו את פעולותינו בשיחות על עיני דיומא, לימוד שירים חדשים וערבי ריקודים (מחוץ לצריף). כאן גם החלו האהבות הראשונות ואני חֲבַרְתִּי כאן לאשתי נילי. כאן בגרנו מבחינה אישית, מינית וגם מבחינה מקצועית תנועתית כשיצאנו לקורס הדרכה ולמחנות הדרכה עם כתות בית הספר היסודי (חלקנו למדו בתיכון, בבתי ספר מקצועיים והיו גם כאלה כמוני שיצאו לעבוד כשוליית חשמלאי וללמוד לימודים אקסטרניים בערב).

השנים חלפו, ואני יצאתי ללמוד בבית הספר הטכני של חיל האוויר בחיפה ומעט התרחקתי מהתנועה.

בבית הספר הטכני על הספיד של עזר

אני התגייסתי לצבא ב-1956 בין ראשוני החניכים מהקן (והשתתפתי במלחמת סיני). החניכים שנשארו בקן יפו, התאחדו עם קן מרכז-תל-אביב והתגייסו ב-1958 לנח"ל כגרעין סיני. נילי חברתי התגייסה רק ב-1959 מאחר והיה עליה להשלים את לימודי ההוראה בסמינר לוינסקי. גם היא התגייסה לנח"ל. עברה טירונות במחנה 80 ואחריה עברה להכשרה בקבוצת כנרת. מאחר ולשנינו היה המרחק הגיאוגרפי בינינו קשה, החלטנו להתחתן וכך עשינו ב-14.6.1960.

יום חתונתנו-14.6.1960

אני והצבא

בשנת 1954, בשנה בה התמנה ראש ממשלה חדש - משה שרת וגם התפרסמה לראשונה "הפרשה", או בשמה האחר "העסק הביש", כאשר מחתרת יהודית נתפסה והועמדה לדין במצרים על ביצוע פעולות חבלה (השאלה בפרשה הייתה מי נתן את ההוראה?).

ב- 1954 הייתי בן 15, ועבדתי כשולית חשמלאי בבוקר ולמדתי בבית הספר המקצועי "מקס פיין" בערב, במגמת חשמל. לאחר חשבון נפש קצר, הגעתי למסקנה שעתידי איננו בחשמלאות ולכן חיפשתי את עתידי במקצוע אחר (ללמוד בתיכון לא יכולתי מפאת האפשרויות הכספיות הדלות של הורי). הורי היו מנותקים מהמציאות הישראלית וחיו "בבועה רומנית" ביפו, ולכן לא יכולתי להיעזר בהם. לאחר בדיקת מספר אפשרויות, וראיה מפוקחת של העתיד, החלטתי ללמוד מכונאות מטוסים, בבית הספר הטכני של חיל האוויר. בקשתי מהורי לגשת איתי לבחינות הכניסה (למרות שהם לא הבינו במה מדובר), ועברתי אותן בהצלחה. על מנת ללמוד בבית הספר הטכני נדרש תשלום של 1000 לירות שלא עמדו לרשות הורי. הייתה עוד אפשרות אחת, והיא לחתום שנת קבע בחיל האוויר, תמורת התשלום, וכך עשיתי כשהכרתי את הורי לחתום על החוזה.

ביוני 1955, התייצבתי ללמודים בבית הספר הטכני בחיפה. חוילנו, קבלנו מדים ומספרים אישיים (שילוו אותנו אחר כך בצבא). גרנו בבתים דו קומתיים, כשבכול חדר כעשרים מיטות. שנת הלימודים חולקה לשלוש, ראשית לימודים כלליים, לאחר מכן לימודים תיאורטיים ולבסוף לימודים מעשיים בטייסת.

עם חבר בבית הספר הטכני, מאחור המגורים

הלימודים היו מאד אינטנסיביים ולחוצים, כשבכול סוף שבוע נערכה בחינה ומי שלא עבר אותה, נשאר בבית הספר בסוף השבוע. בית הספר התנהל כבסיס צבאי לכל דבר, מסדרים, אמוני חי"ר ומטווחי ירי.

במאי 1956, סיימנו את בית הספר והוסמכנו כמכונאים וגופנאי מטוסים בדרג 7. לא הספקנו ליהנות מהחופש וכבר ב-12.8.1956 גויסנו לצבא. התייצבתי בבוקר בלשכת הגיוס ביפו (ליד קולנוע נוגה), מלווה באבי ובחברתי נילי. משם נלקחנו לבסיס קליטה ומיון בתל השומר וחווילנו. קבלנו מדים וציוד נלווה ועברנו "התעללות" של יומיים על ידי סמלי המיון. החיילים מוינו לחילות השונים והועברו לבסיסי הטירונות. אנחנו, בוגרי בית הספר הטכני, הועברנו מייד לחיל האוויר ללא אמון בסיסי וללא טירונות.

שובצתי כמכונאי בטייסת "ראשוני" של בית הספר לטיסה. טייסת זו הייתה מורכבת ממטוסי "סטירמן" האמריקאיים, בעלי כנפיים כפולות ושני מושבים -

למדריך שישב מאחור ולחניך שישב קדימה. הטייסת מוקמה בבסיס חיל האוויר בתל-נוף.

אני כחייל על מטוס הסטירמן בטייסת ראשוני

ב- 29 לאוקטובר 1956, פרצה "מלחמת קדש" או בשמה האחר "מלחמת סיני". מלחמה זו פרצה לאחר מתיחות רבה בין ישראל למצרים, לאחר שמצרים סגרה את מיצרי טיראן בפני אוניות ישראליות, ולמעשה שתקה את נמל אילת. פעולה זו הייתה "הקש ששבר את גב הגמל", כשקדמו לכך התגרונות שונות שכללו החדרת מחבלים לשטח ישראל (הפדאיון) והלאמת תעלת סואץ.

המלחמה הסתיימה תוך מספר ימים (ב-5 בנובמבר 1956), בניצחון אדיר של ישראל, שכבשה את כול חצי האי סיני. במלחמה זו השתתפו לצד ישראל, צרפת ואנגליה כשמטרתם הייתה להחזיר לעצמם את השליטה על תעלת סואץ. לפני כניעתה הסופית של מצרים, התערבו המעצמות (רוסיה וארצות

הברית) והכריחו את הצרפתים והאנגלים לצאת ממצרים, ואת ישראל לצאת מחצי האי סיני.

כשפרצה המלחמה, הטייסת שלנו הועברה לבסיס חיל האוויר ברמלה, כשהחניכים הבוגרים של הקורס (המתקדם), הפכו לטייסים, ובצעו טיסות של העברת דואר והשלכת כרזות על עזה ויתר ערי חצי האי סיני. כשבועיים לאחר המלחמה, חזרנו לבסיס האם שלנו בתל-נוף.

מסדר סיום מלחמת סיני באחד מגדודי החי"ר

חיינו המשיכו בתלם, עד אפריל 1957.

חיל האוויר החליט להקים טייסת הליקופטרים. מספר מכונאי מטוסים נקראו לדגל (שישה במספר), הועברנו לטייסת תובלה והתחלנו ללמוד את עקרונות המכונאות של הליקופטרים. מסוק, הוא כלי טיס מסובך שמתבסס על שלוש מערכות טיסה: עילוי אווירודינמי, מניעת סבסוב על ידי הרוטור האחורי ושינוי זווית הלהבים של הרוטור הראשי שמאפשר טיסה ישירה ועמידה במקום. בחיל האוויר היו קיימים אז, שני מסוקים מדגם הילר 360 (משנת 1952).

אחד מהם התרסק וכרקע ללימודים שלנו, שיפצנו אותו והכנו אותו לטיסה. הטייס "פופקו" (רס"ן יהודה ארבל), שהיה מפקד טייסת התובלה בחיל האוויר, יצא לטיסת ניסיון ונתקע בחוטי חשמל שבבסיס, והלך ההליקופטר ששופץ (הטייס לא נפגע). באותה שנה (1957), הגיעו לחיל האוויר המסוקים הראשונים מסוג סיקורסקי 55, והתחלנו את ראשית חיינו כטייסת מסוקים. ניתן לנו מספר ונקראנו "טייסת 124", כמפקד הטייסת מונה רס"ן אורי ירום". התחלנו אימוני טיסה והצלה, בים, באוויר וביבשה. צורפו עוד מספר טייסים, קבלנו עוד שני מסוקים והפכנו לטייסת, עם מיקום מיוחד בתל-נוף, משרדי טייסת ומגורי טייסת. בשנת 1958 נקלטו בחיל האוויר עוד שני סוגי מסוקים: הסיקורסקי 58 והאלואט הצרפתי. יצאנו ללימודי המסוקים בצרפת ובארה"ב, כשאני יצאתי ללימוד את מסוק האלואט בצרפת.

אלואט

s58

מסוקים: s55

הילר 360

חזרנו לארץ, והפכנו לטייסת רבת מסוקים, טייסים ומכונאים מוטסים. התחלנו לצאת להצלות מקומיות, כשהראשונות בהם היו, נפילות ממצוקי הרים בנחלי הנגב. התחלנו גם, לעשות תורנות הצלה בכול יום ובכול סוף שבוע, נשאר צוות בהיכון להצלה

כתבה בעיתון מעריב לנוער:

הטייס בני ושלושה מכונאים מוטסים על רקע מסוק סיקורסקי 55) אני השלישי מימין)

מבצע חילוץ ימי

בשבת ה- 26.7.1958, היינו בתורנות שבת בבסיס תל-נוף. קבלנו קריאת הצלה ממפקדת חיל האוויר, ובה הודעה על התחשמלות של החשמלאי הראשי באוניית המשא "נגבה", של חברת צים. מיד הוכן מסוק, שני טייסים בראשות מפקד הטייסת, אורי, שני מכונאים מוטסים, אני וחברי יאיר וכן רופא מוטס מהמרפאה המקומית שהיה בכוננות שבת. בהוראות נקבעה נקודת מפגש עם מטוס דקוטה שיפנה אותנו למיקום האוניה (להליקופטרים אז לא היו ראדארים, בעוד למטוסי התובלה כן). יצאנו בשעה 07:00 בבוקר עם מסוק מסוג סיקורסקי 58 לכיוון מטוס הדקוטה בלב ים. הגענו למקום, אך לא פגשנו את מטוס התובלה. המשכנו לחפש, אך ללא תוצאות. מצב הדלק שלנו היה בכי רע והתכוונו לחזור לחוף לתדלוק. אולם אז, קבלנו הוראה לטוס לכון לבנון, לנחות על נושאת מטוסים אמריקאית לתדלוק (הצי האמריקאי היה בסמוך ללבנון בהתאם לקריאה לעזרה של נשיא לבנון כמיל שמעון במלחמת האזרחים הראשונה בלבנון בשנת 1958). טסנו לכיוון האוניה ובאמת לאחר מספר דקות הבחנו בה. נחתנו על נושאת המטוסים, ומיד הופיעו עשרות מלחים עם מצלמות בצידי המסוק וצלמו אותנו.

נושאת מטוסים ומסוקים

בנושאת מטוסים, לכול מקצוע יש סרבול עם צבע מיוחד לזיהוי. אנו, המכונאים המוטסים הישראליים, היינו לבושים בבגדי דגמ"ח צהליים וסנדלים. הרגשנו מאד נבוכים, אך לא הייתה לנו ברירה ודאגנו לתדלוק המסוק. התדלוק כלל טקס מלא של הצוות האמריקאי שלא כל כך היינו בקיאים בו, אך "שיחקנו אותה". מפקד האוניה הגיעה אלינו, והתברר שהוא יהודי. הוא הזמין אותנו לבקר באוניה, אך אנו היינו במשימת הצלה וויתרנו על ההזמנה. לאחר מילוי הדלק במסוק, המשכנו לכיוון האוניה, בעזרת הרדאר של האוניה. לאחר מספר דקות הגענו לאוניית המשא נגבה, והתברר לנו שאין אפשרות לנחות עליה ואת החילוץ עלינו לבצע מהאוויר. הים געש, והייתה רוח שלא אפשרה למסוק להתיישר ולהתייצב. בכול אופן יאיר המכונאי המוטס השני, ירד בכבל המטוס לחרטום האוניה עם אלונקה מיוחדת. אני נשארתי במסוק וכיוונתי את כבל המסוק. יאיר וצוות האוניה העלו את החשמלאי הפגוע לאלונקה ותוך טלטולים עזים העלנו אותו למסוק, בדרך מסוימת, בו הראש חייב להיכנס תחילה. לאחר מכן העלינו את יאיר המכונאי השני. הרופא החל לטפל בפצוע שהיה כולו מפוחם מההתחשמלות. פנינו לכיוון חיפה והורדנו את הפצוע בבית חולים רמב"ם. חיינו ניצלו והוא הופיע בטייסת במסיבות מיוחדות שהיינו עורכים לניצולי הטייסת והודה לנו אישית על הצלת חיינו.

הצלה בלב ים

במסגרת האימונים השוטפים של מכונאי מוטס, עברנו הרבה השתלמויות שאינן קשורות למסוקים. עברנו קורס צלילה בשייטת 13 בחיל הים, עברנו קורס נשק אויב, קורס עזרה

ראשונה והחייאה, קורס צניחה וקורס הנחתת והצנחת משא במצנחים.

אני צונח

פנקס צנחן

במסגרת אימוני הטייסת, היינו פורסים במקומות מחוץ לבסיס, היות
והמסוקים לא צריכים שדות תעופה והם מסוגלים להמריא ולנחות מכול
מקום. באחד האימונים האלו פרסנו

לקיבוץ נען, והפכנו לאטרקציה מקומית.

צוותי הקרקע של מסוקי האלואט והסיקרסקי 55 בפריסה בנען

וכך התנהלו חיינו במסגרת הטייסת, נוספו מסוקים נוספו טייסים ומכונאים
מוטסים חדשים. הוסמכנו באופן רשמי כצוות אוויר, שופרו תנאי הקבע שלנו,
הן במשכורות והן בתנאי השרות היומיומיים, אכלנו בחדר אוכל מיוחד לצוות
אוויר, עם מלצרים ותפריט מיוחד. הייתה לזאת משמעות גם בלבוש הן בבגדי
א' והן בסרבלי הטיסה, ומשקפי טייסים .

השתחררתי משרות סדיר ושנת קבע ב-9 בפברואר 1961, ועברתי לשרת
במילואים. בחיל האוויר, במיוחד בצוותי המכונאים המוטסים, לא נשארים
במילואים בטייסת, מאחר והטייסת עוברת שינויים מדי מספר חודשים,
המסוקים משתנים (נכנסו לטייסת מסוקים חדשים מסוג יסעור, סופר פרלון

ובל) ולכן אי אפשר היה להעביר השתלמויות תכופות לאנשי המילואים, על מנת שיהיו בקיאים במסוקים החדשים. יש לזכור שהמכונאים המוטסים, היו גם המכונאים של המסוקים במקרה הצורך כשהם נחתו והמריאו לא מהבסיס או מהטייסת.

הועברתי במילואים לנ"מ של חיל האוויר, עברתי קורס קשר במסגרת המילואים, והוצבתי ליחידות הנ"מ של תל-נוף. בחיי היומיום התחלתי לעבוד כאיש מכירות בתעשייה האווירית שבשדה התעופה לוד (כיום בן-גוריון). בדרך כלל נקראנו למילואים לצורך אימון או כוננות שמירה והגנה על בסיסים שהיה צורך להגן עליהם מפני כלי טיס.

עברו מספר שנים, ובשנת 1967 השתתפתי במלחמת ששת הימים מ-5- ביוני ועד 10 ביוני 1967. המלחמה החלה במכה מקדימה על חיל האוויר המצרי וזאת לאחר תקופת המתנה מתוחה. המלחמה הסתיימה לאחר שישה ימים ובה נכבשו חצי האי סיני מידי המצרים, רמת הגולן מהסורים והגדה המערבית מידי הירדנים (כולל הכותל המערבי והר הבית).

אנחנו נקראנו למילואים כשבועיים לפני המלחמה ופרסנו תותחי נ"מ מסביב לבסיס ובתוך הבסיס ליד מגדל הפיקוח ושדה התעופה של תל-נוף. המלחמה החלה ומטוסי התקיפה יצאו גלים גלים, יום ולילה, אך לנו לא הייתה תעסוקה כי מטוסי אויב לא הופיעו בשמי ישראל. עבדנו במשמרות והיינו נכנסים לכוננות עם כל הזעקה, אך לפעולה ממשית לא נצרכנו.

תותחי נ"מ במערך הנ"מ במלחמת ששת הימים

שחררנו לאחר כחודשיים, לאחר שכל הסכמי שביתת הנשק נחתמו. שוב חזרנו לחיים הרגילים, אך למעשה ישראל שהכרנו השתנתה והפכה למשהו חדש, גדול ובלתי מובן. ציפינו לשלום שיבוא בעקבות הניצחונות הגדולים, אך לאכזבתנו, דבר לא קרה והחלו ההתנחלויות ביהודה ושומרון שהביאו לקרע בעם.

מפת ישראל לאחר מלחמת ששת הימים - השטח בירוק נכבש במלחמה

הגענו ל-6 באוקטובר 1973- ולמלחמת יום הכיפורים שנמשכה עד 24 לאוקטובר אותה שנה. צבא מצרים חצה את תעלת סואץ וכבש חלק מסיני. הצבא הסורי פלש לרמת הגולן ואיים על הגליל. לאחר הפתעת מה ושיבוש מסוים של המערכים של צה"ל, גויסו המילואים וצה"ל הגיע עד 101 ק"מ מבירת מצרים וכמה עשרות ק"מ מבירת סוריה. ירדן לא השתתפה במלחמה זו.

אנחנו נקראנו למילואים ביום כיפור בבקר לבסיס תל נוף. מיד אחרי שחויילנו, נשמעו האזעקות הראשונות וראינו כיצד מפנים את הנשים והילדים. פרסנו את התותחים בבסיס וליד מסלולי ההמראה, והיינו מוכנים לבאות. עברנו הרבה אזעקות, אך בפועל, אף מטוס אויב לא הגיע לבסיס וכך עברנו את המלחמה. לא שוחררנו כי הוטל על הגדוד שלנו לאבטח את שדות הנפט באבו רודס.

שדות הנפט באבו רודס, על שפת הסואץ

העמסנו את הציוד שלנו על משאיות, שגררו את התותחים, וכך נסענו במשך שלושה ימים לאבו רודס. הוקצב לנו שטח חולי בין שדות הנפט. פעם נשטפנו על ידי נחלים לאחר גשם שוטף ופעם כוסינו בחול לאחר סופת חול. למעשה

הפעולה היחידה שבצענו הייתה ההתמודדות שלנו עם תנאי השטח, ללא מים זורמים, ללא שירותים וסופות חול תכופות. נשארנו שם כארבעה חודשים, כאשר מדי פעם אושרו לנו חופשות ארוכות. לחופשות טסנו לארץ משדה תעופה שהיה קיים באבו רודס. בפברואר 1974 שוחררנו סופית.

מ-1970, אנו חברים בקבוצת שילר שליך רחובות, ולאחר שחרורי ממלחמת יום כיפור, עברתי ל"חיל העורף". בשנת 1979 נקראתי למבחני קצונה, עברתי אותם, ונקראתי לקורס קציני מילואים שהחל בדצמבר אותה שנה. הייתי בן 41 כשהתחלתי את הקורס, אולי המבוגר ביותר בקורס שנערך בבה"ד 1- בית הספר לקצינים של צה"ל. מבחינתי זה היה קושי עצום, הן פיזי והן נפשי אך בחריקת שיניים עברתי את הקורס וביוני 1980 קבלתי את דרגת הקצונה כשעל תעודת הקצין שלי חתום הרמטכ"ל דאז-רפול (רפאל איתן).

לאחר סיום הקורס וחזרתי הביתה, התמניתי על ידי צה"ל ופקוד העורף (שנקרא אז הג"א – הגנה אזרחית), למפקד אזורי על גזרת קבוצת שילר כשהמפקדה הראשית שלנו הייתה בגדרות. לשם מילוי התפקיד גם גייסו אותי למשטרה (משמר הגבול), ומוניתי גם לרכז הביטחון השוטף של הקיבוץ. מילאתי תפקיד זה בנאמנות במשך 11 שנים בהם עברנו את מלחמת לבנון הראשונה או בשמה האחר "מלחמת שלום הגליל". המלחמה התקיימה מ-4 ביוני 1982 והסתיימה בהסכמים ב-31 באוגוסט אותה שנה. המלחמה נגמרה, אך כוחותינו נשארו בלבנון עד מאי 2000. בשנים האלו עברנו גם את מלחמת המפרץ הראשונה, בה ארצות הברית פלשה לעיראק באוגוסט 1990 והסתיימה בפברואר 1991. באותה תקופה ישראל הופצה בטילים על ידי עיראק, ואנו מצאנו עצמנו יושבים במקלטים צמודים למסכות אב"כ (או

בחדרים אטומים), כשאני אחראי למערכת הקשר, המקלטים . שילר והמועצה האזורית ברנר לא נפגעו ממלחמה זו והכול שב לאיתנו .

בשנת 1991, ואני כבר בן 52 שנה, החלטתי שזה סוף הפרק הביטחוני שלי ובקשתי להשתחרר. באוגוסט אותה שנה שוחררתי מצ.ה.ל לאחר שרות של 32 שנים, מהן 5 בסדיר וקבע ו- 27 במילואים.

תעודת שחרור חתומה על ידי ראש אכ"א

חיינו כמשפחה

במרץ 1960 החלטנו להתחתן. היינו בטיול ערב בשבת לפני הפסח, בין קבוץ האון לעין גב, ואז תוך כדי דיבורים על הרגשות של ילדים ללא בית, ועל הקושי שלנו להיפגש, החלטנו למסד את הקשר ולהתחתן.

אני ונילי ביפו לפני החתונה.

החתונה נערכה ב- 14.6.1960, בבית הועד למען החייל בנתניה.. החתונה הייתה עשויה "מעשה בית", כלומר הכול, האוכל ועריכת השולחנות היו מעשי ההורים והדודים והדודות של נילי. את העוגות אפו חברות של הוריה בעמק חפר והביא אותן לאולם האוטו של מועצה אזורית עמק חפר. את עוגת הכלה אפתה דודה מרי בבית הורי נילי. על מנת לערוך את החתונה בבית הועד למען החייל, היה צורך להביא אישור כשרות בביתנו. נילי לא השיגה את האישור בנתניה כי הוריה היו מוכרים וידעו שבביתם לא כשר. אני שילמתי לרב ביפו והוא נתן לי אישור. מה לבית שלנו וכשרות?

נילי שרתה בכנרת ואני בתל נוף וחיפשנו מקום לגור בו לאחר החתונה. בשבת האחרונה לפני החתונה מצאנו צריף שוודי ברמת גן ברחוב המעגל.

חיתן אותנו רב צבאי (אני הייתי בקבע באותו הזמן), והוא דרש מנילי אישור שהיא בקרה במקווה. וכך נילי אמה וסבתא שלה, הלכו למקווה. אני הגעתי לאולם החתונה רק בשעות הצהריים, כי היה לי מבחן מקצועי בצבא, ובאתי על אופנוע מתל נוף שבדרום. הספקתי עוד להשתתף בסידור האולם עם כל מי שטרח שם. באותו יום קרו עוד כמה "ניסים", חיים, אבא של נילי היה מעורב בתאונת דרכים והיה במשטרה, היו צריכים לשחרר אותו בערבות מהמשטרה, והחופה התעקבה עד שהגיע. עברנו את המכשולים והגענו לחופה, לאחר שהצטלמנו בסטודיו.

אנחנו בסטודיו לפני החופה

הצריף ביתנו

הצריף הפך להיות מרכז החברה שלנו, וכל הכינוסים, היציאות לטיולים והחגים, נערכו בצריפנו. לא פעם הייתי צריך לגרש אותם מביתנו על מנת שנוכל ללכת לישון או לנוח.

אני השתחררתי מהצבא והתחלתי לעבוד בתעשייה האווירית ונילי עבדה כפקידה בבית החרושת "פרימן". חנה, בתנו הבכורה נולדה בבית החולים "צהלון" שביפו ב-17.11.1961 ביום ו' עם כניסת השבת. מבית החולים הבאתי את נילי וחנה לבית הוריה באביחיל ואני חזרתי לבית הורי כי לצריף חדרו מי הגשמים. הייתי מגיע לשהות איתן בסופי שבוע. עוד במשך ההיריון הציעו לנו דיור בלוד בשיכונים חדשים שנבנו עבור עובדי התעשייה האווירית. כמובן ששמחנו לכך אך הבית לא היה מוכן עד הלידה וכך יצא שנפרדנו והן היו באביחיל ואני ביפו.

ב – 5.2.1962 קבלתי את המפתח לדירה ובאותו יום הגענו עם התינוקת לביתנו החדש.

נילי הגיעה לבית החדש והחלה בניקיון. תוך כדי הניקיון, היא נפצעה וזיהמה את היד והיה צורך לאשפז אותה בבית חולים קפלן למשך שבוע. אני נשארתי לבד עם ילדה בת ארבעה חודשים, ללא ידע מינימאלי בטיפול בילדה כזו. מה שזכור לי במיוחד, היא הישיבה והשינה שלי בישיבה ליד מיטתה, על מנת לשמוע את נשימותיה. תקופה זו לא השפיעה לרעה על התפתחותה והיא הפכה לילדה מקסימה ומלאת מרץ.

חנה נולדה עם נקע של הירך (לוקסציה) שהתגלה בהיותה בת 4 חודשים, והיה צורך לשים לה את שתי הרגלים לכל אורכן בגבס.

בלילה ב-25.10.1963, נולד בנו ארז בבית החולים אסף הרופא שבצריפין. בביתנו בלוד, לא היה מקום גם לחדר הורים וגם לחדר ילדים, על כן בנינו "כוך" ליד הכניסה ושם הכנסנו את מיטתנו. בחדר הילדים, היו שתי מיטות לחנה וארז.

נילי אני , חנה וארז בלוד

בינואר 1968, נפטר חיים אביה של נילי לאחר מחלה קשה. הוא עמד לפתוח תחנת דלק בצומת חבצלת השרון. נקראתי לעזרת המשפחה והתפטרתי מהתעשייה האווירית ופתחתי את תחנת הדלק ומזנון, ללא הכנה והבנה מוקדמת בנושא. לא רק שלא ידעתי מה עושים, גם כסף לא היה ונאלצתי להתחיל לעבוד עם אשראי מהבנק ומחברת הדלק. מכרנו את ביתנו בלוד ועברנו לגור בבית שכור בבית ינאי.

השקעתי את "נשמתי" בתחנה הדלק, והיא החזירה לי בסיפוק גדול ובהתפתחות מדהימה תוך מספר שבועות. אך "אליה וקוץ בה", לא הצלחתי

למצוא שפה משותפת עם רבקה, אמה של נילי, שחשבה כל הזמן שאני מנסה לרמות אותה, למרות שהיא לא הבינה דבר בעסקים ובכספים. המתח גבר ובתוספת קבלתי גם "השגחה עליונה" דוד של נילי מחיפה "דוד יוסף". הבנתי מהר מאד שהגעתי לסוף הדרך בתחנה ונאלצתי לעזובה.

איני יכול לתאר במילים את תסכולי וכאבי ממה שקרה עם משפחת אשתי, אך עם משפחה לא נכנסים לעימות, את כאבי זה אני נושא עימי עד היום. כמובן שתחנת הדלק חזרה לחברת הדלק סונול, כי שני האחים שנשארו לנהל את התחנה לא הסתדרו ביניהם ואף הגיעו לבית משפט.

בחודש אוקטובר 1968 עזבנו את תחנת הדלק ואת בית ינאי ועברנו לגור בקיבוץ נחשון. נילי הייתה מורה גננת בקיבוץ, ואני התקבלתי לעבודה כמנהל מחסן אלקטרוני בטלרד שבלוד.

שהיינו בקיבוץ נחשון כמעט שנתיים. החיים בקיבוץ מצאו חן בעינינו, אך הלינה בבתי הילדים של ילדינו, קשה היה לנו וגם להם לקבלה. חפשנו פתרון קיבוצי במקום אחר.

חדר האוכל בקיבוץ נחשון

חיינו בקבוצת שילר

עזבנו את קיבוץ נחשון ביולי 1970 ומצאנו פתרון קיבוצי אחר בקבוצת שילר ליד רחובות. הקשר נוצר דרך פרסום בעיתון, וכך הגענו לשילר יחד עם עוד שלוש משפחות. לכל משפחה הוצמדה משפחה מאמצת, שתלווה אותה בצעדיה הראשוניים בקיבוץ. בתחילת חודש יולי 1970, הגענו לקיבוץ עם מעט מיטלטלינו ועם שני ילדינו, חנה וארז. נילי הייתה בחודש התשיעי להריונה ולאחר מספר ימים, ב – 12.7.1970 היא ילדה את בתנו ורד בבית החולים קפלן.

אני התחלתי לעבוד במפעל שילטקס, כי החקלאות לא "עניינה אותי". שילטקס הוא מפעל טקסטיל המייצר סרטים, שרוכים וסרטי גומי לתעשיית הנעליים וההלבשה התחתונה. נילי יצאה לחופשת לידה, אך נקראה "לדגל" כבר אחרי חמישה שבועות, מאחר שהבטיחה לקבל על עצמה את הגן של שילר. חנה, נכנסה לכתה ד' וארז לכתה א'. וורד נכנסה לבית התינוקות כבר בגיל חמישה שבועות (בדרך כלל תינוקות בקיבוץ נכנסו לבית התינוקות בגיל ששה שבטעות), בגלל עבודתה של נילי.

במרץ 1974 נולד בנו תומר לאחר שהשתחררתי מהמילואים במלחמת יום כיפור.

חדר האוכל החדש והרחבה בשילר

בשנת 1977, שילר חגגה את יובל ה-50 שלה ברוב עם, ובו נערכה הצגה (מחזמר) רבת משתתפים, בה אני הייתי שחקן ראשי בשם שמילר. כל השנה הזו הייתה שנת יובל שבמסגרתה נערכו פגישות של צעירי הקיבוץ עם ותיקה ונבנה גן יובל בכניסה לקיבוץ בעבודה עצמית. הטקס וההצגה נערכו בערב שמחת תורה (יום העלייה לקרקע של שילר), וגם למחרת. לצורך ההצגה, נבנה אמפיתיאטרון ובו כ-500 מקומות ישיבה.

שמילר בחג היובל של שילר

חיינו התנהלו על מי מנוחות במשך מספר שנים עד שבשנת 1980, נבחרתי למזכיר הקיבוץ. כחלק מהטיפול השוטף בצד החברתי של הקיבוץ (לצד הכלכלי אחראי מרכז המשק), החלטתי להציע לשפץ את הבריכה הישנה של שילר. לאחר וויכוחים לא קטנים, אושרה הצעתי, ונגשנו למכרז ולבצוע בעזרת מרכז הבניין. שיפוץ הבריכה הסתיים בשנת 1981, נערך טקס ובו ברכתי על המוגמר.

מברך בבר מצווה כמזכיר הקיבוץ

בריכת השחייה

באותה שנה, הוצע לי תפקיד של מרכז המשק בסמינר אפעל שברמת אפעל, והתחלתי תפקיד מאתגר זה והמשכתי בו עד שנת 1985. התרכזתי בעיקר בנושאי הרכש, האחזקה והבינוי.

בשנה זו החליטה המזכירות בשילר לבנות חדר אוכל חדש, מטבח ואולם מופעים במרכז הקיבוץ. נקראתי לשוב לקיבוץ והוטל עלי ריכוז הפרויקט. הבניה ערכה כשנתיים, ובפורים 1987, חגגנו בבנין החדש שהיה בשלביו האחרונים. בשנת 1988, פוטר האקונום ונקראתי למלא את מקומו ללא שום ידע מוקדם. מלאתי תפקיד זה במשך שנה, עד שנבחר אקונום חדש. במשך השנה, קבלתי הצעה מחברת "שפע", חברת קייטרינג, לנהל את המסעדה שלהם בתעשייה האווירית שבאור יהודה. ניהלתי את החברה במשך שנתיים וחזרתי לקיבוץ.

נתבקשתי על ידי הקיבוץ ללוות משקית קיבוץ צעיר בהר חברון בשם "הר עמשא". האמת, לא ידעתי "איך אוכלים" דבר כזה, ולאחר שנה קשה, בקשתי שיחליפו אותי. לא האמנתי בעתיד הקיבוץ (החברה הצעירים

שבקיבוץ, ראו בקיבוץ תחנה שבדרך ולא עתיד), וגם לא מצאתי סיפוק בעבודה זו.

הר עמשא-קיבוץ בהתהוות

חזרתי לקיבוץ וריכזתי במשך כמה שנים את וועדת השירותים, שעסקה בכול תחומי החיים של החבר והקיבוץ (מרכולית, כלבו, מכבסה, חדר אוכל, גז, מקררים ועוד). בשנת 1993, נבחרתי שוב למזכיר. תפקיד המזכיר הוא כפוי טובה, אתה עוסק כל השנה בפניות החברים (מלבד השוטף), ומטבע הדברים אינך יכול להיענות לכל הפניות והבקשות, ואז מתעוררות הטרוניות והרכילויות, ואתה הופך לשנוא נפשו של החבר שלא מילאת את בקשתו. בשנה זו אישרנו את צבירת הכספים בקרן הפנסיה, להבטחת עתידו של החבר בהגיעו לגיל הזה על מנת שיוכל לחיות ברווחה ושלא יהיה תלוי במצב הכספי של הקיבוץ.

מזכיר הקיבוץ בפעם השנייה

בסוף הקדנציה, בשנת 1994, יצאתי לעבודת חוץ מאתגרת, כמנהל אולם מופת ברחובות שהיה שייך להסתדרות הכללית. ניהלתי את האולם שנתיים, עד שהכניסו לשם דמות פוליטית, ואני רחוק מפוליטיקה ולא רציתי להיות שותף למשחקי ההסתדרות, מה עוד שמערכת מופת ההסתדרותית פשטה את הרגל והפסיקה להתקיים.

אולם מופת ברחובות

חזרתי לקיבוץ ועסקתי בכול מיני עבודות מזדמנות והייתי חלק מהשינוי הראשון שבוצע בקיבוץ בשנת 2002, בו חלק מהשירותים עברו הפרטה וחלק לא. השינוי נקרא "מודל משולב". בשנת 2002, קבלתי הצעה לנהל את קולנוע חן ברחובות, ונעניתי ברצון. עבדתי בו עד שנת 2004, קשרתי קשרים חדשים, התחברתי עם אנשים שונים, אך העבודה הייתה מפרכת, כי היא הצריכה עבודה בלילות, עבודה בערבי שבת ושבת וכן בערבי חגים וחגים. אני כבר הייתי בגיל פנסיה, והחלטתי לפרוש.

בשנת 2007, הקיבוץ בן שמונים והוחלט לערוך חגיגה מפוארת עם מחזמר בו המורה שלמה שילר (שעל שמו נקרא הקיבוץ) חוזר לביקור בקיבוץ המתחדש. אני נבחרתי לגלם את שילר, דבר שהיה קשה מאד אך מצד שני מספק מאד. הערב נערך ברוב עם בהשתתפות מאות נוכחים, גם ילדי היו שם. ההופעה הייתה נהדרת וקבלתי המון תשבחות על הופעתי.

אני במחזמר של חגיגות ה-80 לשילר

בשנה זו החלה בפעולתה ועדה, לצורך בחינה של שינוי סופי באורחות חיינו ולעבור להפרטה מלאה בשיטת "רשת ביטחון" (עזרה הדדית, ורשת ביטחון לחברים שיפוטרו מעבודתם או מבחינה פיזית לא יוכלו לעבוד). הועדה עבדה כשנה, אך לא הצליחה להעביר את השינוי. נבחרה ועדה חדשה, ואני עמדתי בראשה. בדקנו מה היה חסר בהצעה הראשונה ולאחר תיקונים מהותיים, ולאחר חצי שנה עבודה, הגשנו חוברת שינוי חדשה, והיא התקבלה לשנת ניסיון ברוב הדרוש באוגוסט 2009. נבחרתי בנוסף לצוות היישום של השינוי למנהלת הקיבוץ (ועד המקום), ולהנהלת הקהילה העוסקת בחיים השוטפים של הקיבוץ. חיי ודאי לא משעממים, אך מלחיצים מאד, ובאמת באפריל 2010, קבלתי התקף לב, עברתי צנתור וקבלתי "במתנה" סטנד בעורק, ואני משתדל לשנות במעט את הלחץ בחיי ואת סוגי המזון שאכלתי ובנוסף לוקח המון כדורים ומשתתף קבוע במועדון הספורט של שיקום הלב בקפלן. למזלי הלב שלי לא נפגע. אני ממשיך להיות פעיל בקיבוץ, ממשיך להיות בעל לאשתי, אב לילדי וכמובן ממשיך להיות סבא לנכדי.

לפעמים חלומות מתגשמים

ישנו שיר יפה שהלחין המלחין צביקה פיק בשם "לפעמים חלומות מתגשמים". השיר הושמע בסיום תוכנית כוכב נולד והושר על ידי הראל סקעת. שיר מאד מרגש, לי באופן אישי נגע השיר בנימים עמוקים והזכיר לי את החלומות שלי.

כשאתה ילד ובמיוחד ילד בזמן השואה, החלומות היחידים שלך קשורים להישרדות. הישרדות פיזית, בה אתה ומשפחתך חייבים כל הזמן להימצא במצב של בריחה מתמדת. אולם באותו הגיל ישנם גם חלומות הילדות לגדול בבית עשיר, יפה גדול ומפואר, עם משרתים ואומנת צמודה, המון משחקים, רכיבה על סוסי פוני וטיולים בטבע ועוד. זהו חלום ילדות שמעולם לא הגשמת.

כשאתה נער בן 15- החלומות שלך משתנים. אתה חולם על אהבה ראשונה, אך בעיקר על משפחה גדולה ואוהבת עם הרבה ילדים ונכדים, וזאת כשאתה בא ממשפחה שלא הגיעה לשיאה בנושאים אלה. זהו אחד החלומות שכן התגשם. ראשית הייתה לי אהבה גדולה והיא עדיין קיימת. אהבה זו היא אשתי נילי. הכרנו בני 14, ובגיל 16 כבר היינו חברים. התחתנו בגיל 20 (1960), נולדו לנו ארבעה ילדים: חנה, ארז, ורד ותומר. כולם נשואים ויש לנו בלי עין הרע 12 נכדים, ועוד ידנו נטויה. השבוע חגגנו יחד עם כל המשפחה את חתונת הזהב שלנו- אנו נשואים מזה חמישים שנה.

ישנם גם חלומות קטנים יותר בגיל יותר מבוגר. חלום אחד קשור לצבא. בסדיר הייתי נג"ד בחיל האוויר. מאד רציתי לצאת לקורס קצינים ולשרת בצ.ה.ל. כקצין. אך קצב החיים והאפשרויות לא אפשרו זאת. אבל את החלום

המשכתי לשאת. בגיל ארבעים ואחת, כשאני חבר קבוץ (1980), יצאתי למבחני קצונה ולקורס קציני מילואים בבה"ד 1 ומאד הייתי גאה בעצמי כשרפאל איתן(רפול), העניק לי דרגות קצונה במעמד, אבי, אשתי וארבעת ילדי.

סיום קורס קצינים

חלום קטן אחר שהתגשם, קשור להשכלתי. גדלתי בבית מאד עני בו האפשרות ללמוד ולהתפתח הייתה מזערית, אם בכלל. האפשרויות שאפו לאפס בגלל בעיות כלכליות אבל לא רק, הורי היו ללא שום השכלה פורמאלית ולא הבינו שיש להציע אפשרויות אחרות לילדיהם. כבר לאחר בי"ס היסודי יצאתי לעבוד בבוקר ובערב למדתי בבי"ס מקצועי, להשלמת השכלתי, בשטח המקצוע שבחרתי-חשמלאי. בשלב מסוים הבנתי שזה לא הכיוון אליו אני שואף ובגיל 15 (1954), יצאתי ללמוד בבי"ס הטכני של חיל האוויר בחיפה. להורי לא הייתה היכולת לשלם עבור לימודי ועל כן נאלצתי לחתום שנת קבע, בעבור התשלום לבית הספר. אך עדיין לא ויתרתי על ההשכלה הגבוהה,

ובערכים למדתי לבגרות אקסטרנית. לא המשכתי ללימודי התואר הראשון כי החיים הכתיבו לי את הדרך, אולם, החלום עדיין נשאר ברקע.

לאחר שנים, יצאתי ללימודים גבוהים, תחילה במכללת אחווה וסיימתי את התואר הראשון בהיסטוריה ומזרחנות באוניברסיטת בן-גוריון בשנת 2002.

כאמור לפעמים חלומות מתגשמים.

חפץ אישי – האופנוע/קטנוע

אם ישנו איזה חפץ אישי או כלי תחבורה שמלווה אותי כול חיי הבוגרים, הוא האופנוע/קטנוע.

אופנוע הוא לא רק אופנוע וכלי תחבורה, כי אם הוא חלק אינטגרלי ממך, חבר, אהוב וחלק ממשפחתך. האהבה לאופנוע צמחה אצלי עם גיל ההתבגרות, אך לצערי, לא לי ולא למשפחתי היו האמצעים לרכוש כלי כזה והסתפקתי באופניים.

החיבור האישי והנפשי עם האופנוע החל בשנת – 1958 כשנכנסתי לקבע כמכונאי מוטס בטייסת ההליקופטרים הראשונה של צ.ה.ל. באותה שנה גם הוצאתי רישיון לאופנוע והתחלתי לנסוע מהבסיס (תל-נוף) לביתי ביפו, גבעת עליה. האופנוע הראשון שלי היה מסוג "מצ'לס" תוצרת אנגליה משנת - 1946. אופנוע ישן, עם תכונות של אופנוע צבאי, בגודל 350 סמ"ק (אופנועים נמדדים לפי גודל המנוע). הוא בהחלט ספק את צרכי באותה עת. כול שבת צחצחתי אותו ושמרתי עליו מכל משמר, כעל חבר או כחלק ממשפחתי.

אופנוע המצ'לס

באותם ימים, אשתי –נילי, גמרה את לימודיה בסמינר לווניסקי והתגייסה לצ.ה.ל. היא עברה את הטירונות במחנה שמונים ליד פרדס חנה. כמובן שכל סוף שבוע, הייתי מבקר אותה, כשתחילה עברתי בביתה שבאביחיל שליד נתניה, ומעביר לה צידה ודרישות שלום מהבית. לא פעם הייתי גם מביא לה לביקור את אחיה הקטן –שי.

נילי גמרה את הטירונות ועברה לקבוצת כנרת. כמובן שגם האופנוע שינה את נתיבו ועמד בתלאות הדרך ומזג האוויר מתל-נוף לקבוצת כנרת וחזרה.

נילי ואני החלטנו להתחתן, וכך היה, ב-14 ביוני 1960 התחתנו בבית החייל בנתניה. באותו יום עברתי בבוקר מבחן מקצועי בצבא, וכמובן לאחריו, רכבתי על אופנועי לחתונתי.

לאחר החתונה, החלפנו את האופנוע ששרת אותנו נאמנה מספר שנים (מלבד העליות לכרמל שבחיפה), לאופנוע עם סירה מסוג ב.ס.א (B.S.A.), שהיווה תחליף זול למכונית. באופנוע זה נסעתי עם אשתי ההרה ועם בתי הבכורה חנה, וגם עם בני ארז. כמובן שהוא שירת אותי בנסיעותיי לעבודה בתעשייה האווירית וככתב ספורט בעיתון מעריב.

נילי, חנה ואני על אופנוע ב.ס.א (A.S.B)

עם סירה

בסוף בשנת 1963, החלפתי את האופנוע עם סירה עם מכונית קטנה מסוג מוריס משנת-1948. אולם הפרידה הייתה קשה וקניתי גם קטנוע קטן מסג ווספה. הקטנוע מאפשר בניגוד לאופנוע, לרוכב להצמיד את רגליו.

ווספה איטלקית

הקטנועים מלווים אותי משנת 1964 ועד היום, כשמדי מספר שנים, אני מחליף את הקטנוע לסוג מתקדם יותר. הוא משמש אותי לנסיעות קצרות לרחובות ולביקור אצל נכדי בגדרה וקבוצת יבנה. הוא משמש גם לנסיעות פנים קיבוציות במיוחד עם נכדיי לרפת ולאורווה.

אני היום בן שבעים ואחד, וממשיך לנסוע בקטנוע, ואני מאמין שכול עוד ארגיש שאני שולט בקטנוע ולא הוא בי, אמשיך לנסוע בו.

אני והנכדה מאיה על הקטנוע הנוכחי

משוגות נעורים

השנה היא 2010 ואני כבר בן 71 ואני נזכר היום באהבתי הראשונה בחיים-
הכדורגל. היכרותי הראשונה עם אהבתי זו הייתה בארץ מולדתי רומניה,
בחצר ביתי שבה שיחקנו כדורגל עם כדור עשוי מסמרטוטים. לא הכרנו כדור
אחר, לכן מאד שמחנו לשחק בכדור שאימא הכינה לנו. גם לא הכרנו בדיוק
את חוקי הכדורגל, אך ידענו שצריך לבעוט בו.

את אהבתי זו ממשתי ביתר שאת במחנה העלייה בגרמניה- ברגן בלזן. כאן
כבר שיחקנו עם כדור אמיתי שקבלנו מהג'וינט האמריקאי ואף התחלקנו
לשתי קבוצות. המשך למשחק הכדורגל היה עם עליתי ארצה בשנת- 1949
וכניסתי לבי"ס העממי בבת-ים- תחכמוני בכתה ו'. כאן הכרתי את חברי
הטוב צבי ספיאן, שגר יחד איתי בגבול בת-ים יפוגבעת עליה) והוא שכנע
אותי להצטרף לקבוצת הכדורגל של מכבי בת-ים.

פעילות זו הופסקה כשביתנו בגבול בת-ים, נמסר על ידי האפוטרופוס הכללי
לערבי שדרש חזרה את ביתו. קבלנו תמורתו, בית חדש ביפו אך רחוק מגבול
בת-ים. נאלצתי לעזוב את בית הספר ולעבור לבי"ס "דוב-הוז" בגבעת עליה-
יפו.

חיפשתי אפשרויות לחידוש הקשר שלי עם הכדורגל, ומצאתי זאת בקבוצת הנערים של מכבי יפו. פה המסגרת הייתה יותר מקצועית ומחייבת. היה מאמן ושלושה אימונים כל שבוע ומשחק ליגה בשבת. מאותה תקופה זכורה לי אפיזודה מיוחדת. שיחקנו נגד קבוצת הנערים של הפועל תל-אביב. בעטתי בעיטת קרן והכדור נכנס ישירות לשער. השמחה במחננו הייתה גדולה, כי היו משקעי עבר בין קבוצת "העשירים" – הפועל תל-אביב, לבין קבוצת "העניים" – מכבי יפו. הרב של קבוצת מכבי יפו - בכר אברהם קפץ למגרש, ונישק אותי על שתי לחיי. הרב הזה היה הסמל הגדול ביותר של קבוצת הכדורגל של מכבי יפו מאז ומעולם והיה נוסע לכול משחקיה בשבתות על וספה עם סירה. סיסמתו הידועה הייתה: "אם אשכחך מכבי יפו תשכח ימיני". וכך הפכתי גם אני לאחד מסיפורי ההצלחה של מכבי יפו.

הרב אברמיקו- הרב של מכבי יפו

ושוב החיים מפסיקים את אהבת נעורי, ומכורח הנסיבות, אני נאלץ לעבור ללמוד בבית ספר הטכני של חיל האוויר בחיפה. אך, גם שם הכרתי חבר בשם יהודה רגב, שמשך אותי לשחק בקבוצת הנוער של בית"ר תל-אביב. בגיל 17, התחלתי לשחק בליגה לנוער במסגרת בית"ר תל-אביב. השתתפתי הייתה דלה, כי כול השבוע הייתי בחיפה, לא השתתפתי באימונים ובאתי רק למשחקים בשבתות.

בשנת 1956 התגייסתי לצ.ה.ל, ושם עברתי את מלחמת קדש, דבר שמנע ממני השתתפות שוטפת במשחקי כדורגל. חברתי הייתה בנח"ל והייתי נוסע אליה בשבתות, אם זה למחנה 80, ולאחר מכן לקבוצת כנרת. אולם, צ.ה.ל ערך מדי פעם תחרויות ספורטיביות בין המחנות, והשתתפתי בהם, כחבר נבחרת הכדורגל של מחנה תל נוף.

אני ככדורגלן

חזרתי לאהבתי זו רק לאחר שהתחנתי ב-1960. גרנו ברמת-גן והתחלתי לשחק בקבוצת הכדורגל של בית"ר רמת-גן. ב-1962 עברנו לגור בלוד ועברתי לשחק בקבוצת הכדורגל של בית"ר לוד ולאחר מכן בהפועל לוד. לא הצלחתי להתחבר היטב לקבוצתי החדשה כי עבדתי הרבה שעות נוספות בתעשייה האווירית, דבר שמנע ממני השתתפות רצופה באימונים ובמשחקים.

אך לא וויתרתי לגמרי על אהבתי לספורט בכלל ולכדורגל בפרט, כי עברתי לכתובה ככתב ספורט של עיתון מעריב בלוד והסביבה.

תעודת כתב במעריב

אומרים שאין אהבות שמחות, והדבר לא נכון, אהבתי זו הייתה בהחלט שמחה, כול עוד התמדתי בה.

מסעות משמעותיים

בינואר 2010 היינו בהרצאה במועדון בגבעת ברנר כשהנושא היה מרוקו. כל כך התרשמנו מהנושא שלמחרת נרשמנו אני ואשתי נילי לטיול במרוקו. מרוקו היא ארץ נהדרת למסע תיורי, יש בה כמעט הכול, הרים מושלגים (הרי האַטְלַס), ימים (ים התיכון והאוקיאנוס האטלנטי), כפרים נדחים בעמק ההאוריקה וערים נהדרות כמו רַבַּאט, פס, מְקֵנְס, מְרַקֶש וקַזַּבְלַנְקָה וכמובן חול נהדר במדבר סהרה, ולא לשכוח קברי קדושים יהודיים. המקומות הללו נותנים לנו קשת צבעים נהדרת כמו : כחול הים, צהוב החול, ירוק בנה מדבר, לובן השלג וכתום –צבע הבתים ועוד...

נגני רחוב ברבאט מרוקו

מרוקו היא ארץ מועדפת לטיול והרחבת אופקים, אך אני רוצה להתרכז במאורע מיוחד מטיול זה .

ב-9 במרץ בבוקר הגענו בהרי האטלס לביקור בקסבה (מצודה) מפורסמת בשם "איית אל חאדו", בה צולמו חלק מהסרטים: אוצר הנילוס, קזבלנקה ולורנס איש ערב.

הקסבה " איית אל חאדו"

על מנת להגיע לקסבה היה עלינו לעבור נחל שבדרך כלל עוברים אותו ברגל יחפה. אולם כשהגענו לשם נתקלנו בנחל זורם כשגובה המים הגיע עד הברכיים וניתן היה לעבור אותו רק בעזרת חמורים או פרדות, בתשלום סמלי.

מעבר הנחל על חמורים

כך באמת עשינו ורק מחצית מהקבוצה הגיעה לצדו האחר של הנחל, תוך עימות בלתי פוסק עם המים והחמורים. הקסבה בנויה על גבעה, ועל מנת להגיע לראשה, יש לטפס במאות מדרגות. בכל מפלס של הקסבה ישנם אמנים שונים שמוכרים יצירותיהם למבקרים. כשהגענו לראש הגבעה רק כרבע מהקבוצה, החלה רוח חולית חזקה, שכמעט הפילה אותנו מרגלינו ונאלצנו מהר מאד לרדת מהגבעה. חזרנו לגדת הנחל ולתדהמתנו, המים בנחל עלו בעוד חצי מטר, כך שגם בעזרת החמורים והפרדות לא היינו מסוגלים לחצות את הנחל. יחד אתנו הלך מדריכנו הירושלמי, ירדן הורן שבקיא במרוקו ובכל רזיה, הוא החליט להעביר אותנו את הנחל הזורם תוך סכנות נפשות. רוב המשתתפים בטיול זה היו בני חמישים פלוס, כשהמבוגרים בינינו היו בני שבעים וחמש. יחד עם מדריכנו הישראלי, היה גם מדריך מקומי בן שמונים בשם: עבדו. הוא הציע שנלך כברת דרך של שלושה קילומטרים עד הגשר הקרוב. רובנו חשבנו שמדובר בהליכה לאורך גדת הנחל ולכן הסכמנו. ושוב הופתענו, לא הלכנו על גדת הנהר כי אם בשביל עיזים בהרים תוך מלחמה מתמדת עם הרוח החולית החזקה. הדרך הייתה דרך טרשים דרך לעיזים, סלעים גבוהים, ואדיות ועמקים בלתי מוכרים. הרוח העזה הפילה אותנו מדי פעם וזרתה חול בעינינו. המאמץ הרב, הפחד מהלא נודע, הביא להזעה מרובה, שהפכה עם הרוח החולית לבוץ. חלק מהמטילים נפלו ונפצעו ולא ניתן היה לחלץ אותם. למזלנו ליוו אותנו בהרים מספר בְּרָבְרִים מקומיים רכובים על פרדות והם שפינו את הנופלים. לאחר כשעתיים הגענו לנחל, אך להגיע אליו היה צורך לרדת במצוק בגובה עשרה מטרים. ירדנו אחד, אחד בדרך מפותלת לגדת הנחל. גם הפרדות ירדו את המצוק הזה, תוך סכנת נפשות ופחד איום לאלו שרכבו עליהם.

לאחר כשעתיים וחצי של הליכה מאומצת ותוך סכנה ממשית (לא ניתן היה לבקש עזרה כי לא הייתה קליטה בהרים לטלפונים הסלולאריים), ותוך כעס עצום, הגענו לגשר המדובר. אך על כך אומרים חכמינו: "מה שלא הורג מחשל".

מעבר על הגשר מעל הנחל

אם הייתי צריך להתחיל מהתחלה איזה מקצוע הייתי בוחר?

השנה היא- 2010 ואני היום בן-71 ופנסיונר. בהרבה מקצועות עסקתי בימי חיי ונשאלת השאלה, איזה מקצוע הייתי בוחר אם הייתי צריך להתחיל הכול מההתחלה?

ישנן הרבה סיבות בחיים בהן המקצועות בוחרים כך ולא אתה בהם, והמרכזית שבהן היא הפרנסה. כבר מראשית דרכי כבוגר, נאלצתי לעבוד ולעזור לפרנסת משפחתי. תחילה עבדתי כשוליית חשמלאי. לאחר מכן למדתי מקצוע חדש – מכונאי מטוסים בבית הספר הטכני של חיל האוויר. אתו התגייסתי לצ.ה.ל (1956). ב-1957 עברתי קורס של "מכונאי מוטס" בהליקופטרים (מסוקים) ועסקתי בו עד 1961. (שנתיים קבע). לאחר השחרור מהצבא עברתי לעבוד (לא מבחירה) כאיש מכירות בתעשייה האווירית. לצד עבודה זו עבדתי (מבחירה) גם ככתב ספורט בעיתון מעריב.

ב-1968 עזבתי את התעשייה האווירית מכורח נסיבות משפחתיות ועברתי לניהול תחנת דלק בצומת חבצלת השרון. בגלל סיבות משפחתיות אחרות נאלצתי לעזוב את תחנת הדלק ועברתי לתקופה אחרת בחיי בה אני נמצא בה עד היום – הקיבוץ. את טבילת האש הראשונה, עברתי בקיבוץ נחשון ואולם בגלל הלינה המשותפת בקיבוץ עברנו לקבוצת שילר ב-1970.

בתחילת דרכי בקבוצת שילר ניהלתי במשך תשע שנים את מחלקת הקליעה במפעל שילטקס של הקיבוץ. ב-1980 נבחרתי למזכיר הקיבוץ, ולא חזרתי יותר למפעל. לאחר סיום הקדנציה הראשונה שלי, נתבקשתי לנהל את ריכוז

המשק והאחזקה בסמינר אפעל של הקיבוצים, ועשיתי זאת במשך חמש שנים. ב-1986, נתבקשתי על ידי הקיבוץ לחזור מהעבודה בתנועה, ולרכז את פרויקט בניית חדר אוכל ואולם מופעים בקיבוץ. ביצוע פרויקט זה ערך שלוש שנים ובסיומו יצאתי ללוות משקית קיבוץ צעיר בהר יתיר - הר עמשא.

ב-1993 נבחרתי שוב למזכיר הקיבוץ ולאחר מכן נתמנית לראש הקיבוץ, שוב מכורח הנסיבות. ב-1995 יצאתי לעבודת חוץ כמנהל הקייטרינג של חברת שפע במפעל משני של התעשייה האווירית באור יהודה. בשנת - 1997 עזבתי את חברת שפע, ועברתי לתחום התרבות, נתמנית כמנהל אולם מופת ברחובות מטעם ההסתדרות. ב-1999 ההסתדרות פרקה את חברת מופת ועברתי לניהול קולנוע חן ברחובות.

בשנת 2004 ואני בן 65 יצאתי לפנסיה ואני עדיין לא יושב בנחת. מזה ארבע שנים חבר הנהלת הקיבוץ, ריכזתי את צוות השינוי, ואני כיום חלק מצוות היישום של השינוי בקיבוץ שעובר לשיטת הפרטה-בשם רשת הביטחון.

כאמור, הרבה מקצועות עברתי בחיי, חלקם אהובים ומבחירה וחלקם לא. אך האם הייתי בוחר אחד מהם כחלום חיי? אני חושב שלא. אם היה ניתן לי לבחור, הייתי בוחר את מקצוע עריכת דין. זה היה אחד מחלומות הילדות שלי ומשום חיי. זה מקצוע בו חריפות השכל ושימוש נכון במוח היהודי נדרש ומחויב המציאות. חלום זה כאמור, לא הגשמת, אך אולי יש עוד זמן להגשימו?

כשאתה בא לסכם תקופה בו היית אבא, צריך לקחת בחשבון (ואולי ילדיך צריכים), את השעות הרבות בן בילית מחוץ לבית בדאגה לפרנסת המשפחה.

גם אני וגם נילי אשתי, לא פונקנו בילדותנו ואת הבית והמשפחה שבנינו, בנינו במו ידנו ובזיעת אפנו. על מנת להעניק לבית הזה צביון משפחתי, וחיים נורמאליים, אנחנו נאלצנו להקדיש הרבה מחיינו לביצוע המשימה.

התחלתי להיות אבא, כבר כשנה לאחר נישואינו (1960), כשחנה בכורתנו נולדה (1961). גרנו בצריף רעוע ברמת גן. נילי בחופשת לידה ואני עובד חדש יחסית בתעשייה האווירית.

הרבה שעות נוספות עבדתי בתעשייה האווירית, על מנת לאפשר לנו "חיים נורמאליים", אך לא תמיד הדבר צלח בדרכי.

ב- 1962 עברנו לדירה משלנו בלוד החדשה, בזמן שנכנסנו לדירה חל הפיחות הגדול וחובנו על הדירה הכפיל את עצמו. בסוף שנת 1963 נולד גם בנו ארז. העול הנוסף של המשכנתא, הביא אותי לחיפוש עבודה נוספת ומצאתי זאת כעיתונאי ספורט במעריב. דבר זה, הביא לכך שמלבד השעות הנוספות הרבות שעבדתי, לקחתי מילדי ומשפחתי גם את השבתות. כמובן שעול גידול המשפחה נפל על נילי וזאת בנוסף על עבודתה כגננת בלוד. נילי עשתה זאת באהבה רבה, ללא תלונה או טרזניה, מתוך אידיאל של גידול משפחה אחרת משהיה לה או לי.

החיים מדי פעם משטים בנו (אף אחד לא הבטיח לנו גן של ורדים), ומביאים אותנו לשינויים שלא תכננת מראש. אבא של נילי נפטר ונאלצנו לעבור לבית שכור בבית ינאי ולהפעיל את תחנת הדלק של המשפחה. נאלצתי לעזוב את התעשייה האווירית, למכור את ביתנו (בעיקר את המשכנתא). ניהלתי כשנתיים את התחנה ונאלצנו לעזבה לפי דרישת אמה של נילי. אנו מטופלים בשני ילדים, ללא עבודה, ללא בית ומתחילים את חיינו מחדש.

בחרנו בקיבוץ כדרך היחידה האפשרית להמשך חיינו, והיום כשאני מסתכל אחורה, אני בטוח שבחרנו נכון. את הרקע הקיבוצי הכרנו, הרי שנינו באים מרקע תנועתי, אך מהר מאד התברר לנו שהחלום לחוד ומציאות לחוד. כשאתה בא לקיבוץ קטן (וקבוצת שילר היא כזו), אתה מרגיש כנטע זר ולא כבן של אחד המשפחות הוותיקות (המיוחסות) בקיבוץ. אך למרבה הפלא הסתדרנו לא רע, ואף הייתי פעמיים מזכיר הקיבוץ ומעורה ברוב ההחלטות של הקיבוץ בשנים האחרונות.

ב-1970 נולדה לנו ורד, וב-1974 נולד לנו תומר. אני בטוח שלהיות אבא בקיבוץ הוא איכותי יותר, טוב יותר מאשר אבא בעיר. אתה מבלה שעות רבות עם ילדיך, בבית הילדים, בימי ההולדת ובבית הספר שצריך. מה עוד שהחגים בקיבוץ ורמת החינוך בו הם מהגבוהים ביותר. אך אליה וקוץ בה. אתה מנותק מחיי ילדיך הבוגרים. הם עוברים בגיל תיכון לבית נעורים, ולמעשה אתה מאבד את הקשר אתם.

מבחינתי, אני בטוח שעשיתי את המיטב בחיי בהשתדלות להיות אבא, אך איני בטוח שבשביל ילדי (במיוחד חנה וארז), זה מספיק. אני כאבא מאד אהבתי ואוהב את ילדי ואני מצר שלא יכולתי לתת להם הרגשה כזו בחיי היום יום (בגלל חוסר האהבה שחוויתי אני כילד), שלא חבקתי אותם יותר ולא נשקתי אותם יותר ושלא נתתי להם את ההרגשה שאני מאד אוהב אותם.

אני מצר שלא הייתי שותף גדול יותר בגידולם, אך אני זוכר באהבה רבה את הבילוי המיוחד בליווי כול אחד מהם בפעילות הספורטיבית שלהם. חנה בהתעמלות, ארז בכדורסל, ורד בשחייה ותומר בכדור-יד.

אני מצר שלא יכולתי, מפאת חינוכי הדל לתת יותר מעצמי, אך אני בטוח שבנינו נילי ואני משפחה בריאה שתמשיך מסורת משפחתית מבורכת ומסועפת.

ארז

חנה

תומר

ורד

אני כסבא

תודה על כול מה שלי נתת
על שיר קולח
ולב שמח
על צחוק של ילד
על שמי התכלת
על אדמה ובית חם
פינה לשבת
אישה אוהבת
שבזכותם אני קיים

(שיר שנכתב על ידי עוזי חיטמן)

הרבה תודות אני חייב לאוהבי, אך בעיקר לאשתי, על כול הטוב שיש לי בעולם. אני איש משפחה, ארבעה בנים ובנות, ועשרה נכדים.

אני זוכר את נכדי הבכור גלעד ז"ל. הוא נולד ב- 1.4.1986 – כא' באדר תשמ"ו, (ואני בן 44 בלבד) ונפטר בדמי ימיו ב- 11.6.2003 יא' בסיוון תשס"ג. הוא היה תפארת היצירה ושמחת כול המשפחה, אך כנראה שמישהו שם למעלה "אהב" אותו יותר.

היינו מבקרים אותו כול שבוע וליווינו את גידולו מדי חודש בחודשו. הוא ידע לתת אהבה ולקבל אותה חזרה. הוא היה ילד חכם ואולי זה היה בעורקיו כשהלך מאתנו. החיים שאחריו אינם אותו דבר, הכאב הוא גדול, אך החיים נמשכים

גלעד ז"ל

לווינו כל נכד שנולד בהמון אהבה, וכך נולדו לנו עוד עשרה נכדים. כל נכד בעל אופי ייחודי, רצון אישי, ודרישות מיוחדות. ראשית, נולדו עמיר וניתאי לחנה ויובל, לאחר מכן עמית לארז ואורלי, תואם לחנה ויובל, אופיר ושי לארז ואורלי, עידו ומאיה לורד וגלי, יונתן לחנה ויובל ואחרון חביב, אייל לתומר ושלי.

כול אחד יחיד ומיוחד, לכול אחד ערכנו יום הולדת נפרדת, השתדלנו להיות בימי ההולדת בגנים כשהם היו קטנים ולאחר מכן ערכנו את ימי ההולדת בביתנו שבשילר, כשכול המשפחה המורחבת נוכחת. יצאנו אתם לטיולים, חגגנו את רוב החגים ביחד והפכנו למשפחה לכול דבר. זה היה אחד ממטרותיי בחיים, לבנות משפחה מורחבת, כשכולם חיים בהרמוניה אחד עם השני ואוהבים להיפגש פעם בחודש בביתנו שבשילר. עיקר העומס היה נופל על נילי אשתי. היא בישלה, דאגה למגורים ולמיטות לאלו שישנו אצלנו(חנה ויובל דתיים ולא נוסעים בשבת, ורד וגלי גרות בצפון ונשארות גם הן לשישי בערב), וגם ניקתה את הבית בלכתם. אך הסיפוק היה ענקי, והקשיים היו שוליים.

סבתא וסבא בדרך כלל, אינם מורי דרך לנכדיהם, הם אוהבים, מנשקים ומחבקים, עושים "ביבי סיטר" כשצריכים, אך נמנעים מלהתערב בחינוך הנכדים או בהחלטותיהם של ההורים, למרות שלפעמים הדבר קשה, ויש את הרצון להתערב. אנו משתדלים לספק לנכדים הרבה אהבה (לפעמים יותר מדי), ולבלות אתם מבלי להעביר עליהם ביקורת.

אנו מקווים להגיע גם לחתונתם וגם לנינים שיבואו בעקבותיהם, אך העיקר זה לשמור על הבריאות ועל המשך חיינו ביחד. אין לנו טענות על החיים ואנו מתפללים שהדבר רק ימשך.

תואם

ניתאי

עמיר

חנה ויובל

יונתן

אורלי וארז

עמית

אופיר

שי

ורד וגלי

עידו ומאיה

תומר ואייל

אני כשחקן

הרבה דברים עשיתי בחיי, לפרנסתי, לעסקי, למשפחתי, חלקם מעניינים ומספקים ואף מתגמלים, חלקם לא, אך אחד הדברים שעליו חלמתי עוד מנעורי, זה להיות שחקן.

אומרים "שהחיים הם לא גן של וורדים", וזה נכון, רצונות לחדוד ומעשים לחדוד. עד שהגעתי לקבוצת שילר (07.1970), החלום הזה נשאר בחיתוליו והופיע רק בחלומותיי, בקיבוץ זה כבר היה אחרת.

בקיבוץ מדי שנה בפורים היינו עורכים מופעים קומיים, ואני כדרכי בקודש הופעתי ואף הייתי בין המוצלחים שבהם. זכורים לי היטב שני מופעים: האחד, הופעה מוצלחת מאד, בה הופעתי כאחד משלושת הגששים, בקטע של הכדורסלן במכבי תל-אביב. השני, היה המופע של " חתונה בעיירה", בו הופענו פעם ראשונה בפורים, אך בגלל אופיו הקומי והרלוונטי, הופענו אתו בכל חתונה שנערכה במשק.

פורים בשילר

השיא הראשון היה, כשהופעתי כשחקן ראשי במחזמר שחובר על ידי " פוצ'ו" (ישראל ויסלר) וביום על ידי שי לביא בשם "מופע היובל". הופעתי בו כשמילר, עולה חדש שבא לקיבוץ ומבקש להתקבל בו . הייתי על הבמה כמעט כול הזמן ובקושי היה לי זמן להחליף בגדים. הופענו פעמיים לפני קהל של מאות חברי משק ואורחים. קטע מיוחד במופע זה, זכור לי במיוחד, בו הופעתי עם בתי כבעל ואישה. גם בני ארז הופיע במופע כרקדן, ובתי הקטנה ורד בנסיעה על אופניים בסוף המופע.

אני במופע היובל (במרכז התמונה)

גם בחגיגות ה-60 לקיבוץ נבחרתי להיות שחקן ראשי בהצגה שהוכנה לאירוע, אך אבי נפטר באותם ימים וישבתי שבעה.

המופע הבא בו הופעתי כשחקן ראשי היה בחגיגות ה-80 לקיבוץ (2009). במופע זה הופעתי כשלמה שילר -הוגה הקיבוץ, (מנהל גימנסיה ריאלית בירושלים) שחוזר לקיבוץ לאחר 80 שנה, ועובר על השינויים שהקיבוץ עבר,

כולל ההפרטה האחרונה. ההופעה הייתה נהדרת, וגם כאן לא ירדתי כמעט מהבמה במשך שעה וחצי. קבלתי הרבה מאד קומפלימנטים, הן מחברי הקיבוץ והן מאורחים מבחוץ. גם נכדי ראו אותי בהצגה הזו.

אני במופע ה- 80

מפאת "גילי המופלג" (71), כנראה שלא אוכל להופיע בחגיגות המאה של הקיבוץ, אך מי יודע? בכול מקרה, אלו היו הרגעים היפים ביותר בחיי, המרגשים ביותר והמספקים ביותר.

מפת רומניה

- 5- בוקרשט – עיר הבירה
- 6- הכפר בטיטו-המסתור בזמן הנאצים
- 7- עיר הנופש קונסטנצה
- 8- דרך הנדודים להונגריה

מפת בוקרשט - רחוב דודשט

CALEA DUDESTI

מפת הנדודים באירופה: 1-בוקרשט- רומניה, 2- בודפשט- הונגריה, 3. וינה- ליניץ- אוסטריה, 4.ברגן בלזן- גרמניה, 5. מרסיי- צרפת, 6. חיפה – ישראל

עץ המשפחה

